

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

ČASOPIS PRO PĚDĀGOGIKU A KRITIKU METHOD
VYUČOVĀCÍCH.

ŘÍDÍ REDAKČNÍ SBOR.

OBSAH:

	Strana
<i>V. Lankaš.</i> Vlastnosti křesťanského vychovatele . . .	365
<i>Leopold Bartoš.</i> Několik poznámek o učebné osnově pro školy obecné navržené VIII. zemskou kon- ferencí nčitelskou	367
<i>F. Josef Felix.</i> Význam náboženství ve školách sv. Jana de la Salle, výchova moderní a názory Dr. Förstera	374
<i>Dr. Otakar Tauber.</i> Pro české dítě českou bibli . . .	387
<i>Fr. Všetěčka.</i> Ještě slovíčko o missiích	393
Provolání.	695
Literatura.	396

NAKLADATEL

KATOLICKÝ SPOLEK ČESKÝCH UČITELŮ NA MORAVĚ.

Redakci byly zaslány spisy:

Z různých nakladatelství.

České učitelstvo upozorňujeme na nový devátý ročník „Přírody“ a „Přírody a školy“.

Příroda a škola nastoupila v tomto ročníku směr čistě praktický, majíc na zřeteli potřeby škol obecných a měšťanských. Učitelstvo škol obecných i měšť. s povděkem uvítá technologické náčrty od Ed. Weichrta, přikládané ke každému číslu; je to novinka ryze česká, neboť takové náčrty dosud nikde uveřejňovány nebyly. Též rubriky: Pokusy, Přístroje, Učebnice, Prakt. pokyny, fotografie atd. podávají učitelstvu hojný materiál pro práci školní i vlastní. Předplatné na oba časopisy je pouze 8 K ročně, možno však také každý zvlášť odebírat, a to Přírodu za 7 K, Přírodu a školu za 4 K ročně. Doporučujeme čtenářům t. l. oba časopisy co nejvřeleji. Číslo na ukázkou zašle R. Promberger v Olomouci.

Anglickému jazyku pro jeho jednoduchou stavbu nemusíme se učit z objemných knih, ale po vhodné průpravě nejlépe si jej osvojíme přímo z angličtiny, neboť tím si zvykneme i anglicky myslet, což jest při této řeči zvláště důležité. K snadnému naučení se jazyku tomu nejlépe poslouží prof. J. Váni anglická mluvnice vyšla právě ve 3. vydání nákladem firmy Höfer a Klouček v Praze. Tato učebnice vyniká rázovitostí a zvláštním půvabem. Uvádí nás do života cizího, při tom však nepozbývá vlastní půdy. Učivo jde dvojím směrem: konverzačním a literárním. Hovory jsou přirozené, přímo ze života a hodí se pro praktické upotřebení. Články jsou velice zajímavé, a mnohé působí jako most z češtiny do angličtiny, neboť tu nacházíme zdařilé anglické překlady z Komenského, Erbena, Hála. Hlavní předností mluvnice prof. J. Váni jest její přehlednost, stručnost a zajímavost, a proto ji každému vřele doporučujeme! Cena výtisku K 3.—.

„Po zarostlém chodníčku“. Pod tímto názvem vyjde v brzkou 10 drobných, ne příliš těžkých skladeb pro klavír od Leoše Janáčka, nákl. Píšova knihkupectví v Brně. Skladatel v nich podává v hudebním proslovení své dávné memoiry. vzpomínky na krásné Valašsko, které působí milým, tklivým, přímo nevyslovitelným dojmem. Kritika, pokud měla je příležitost poznati z rukopisu, vyslovuje se o nich pravým nadšením. Předstihují vše, co dosud Janáček napsal a budou vrcholným dílem české hudby v poslední době. Typografická úprava bude neobyčejně vkusná. Cena asi 5 K.

Tři sta životopisů zasloužilých mužů a žen. Četba životopisů slavných mužů a žen považována vždy za důležitou část výchovy mládeže. Ale také dospělým je na prospěch seznati obětavý a záslužný život těch, kdož vyšli namnoze z chudých vesnických chaloupek aneb prostých rodin a vlastním přičiněním, pevnou vůlí a podivuhodnou vytrvalostí dopracovali se vynikajících míst v lidské společnosti a stali se svému národu největšími dobrodinci, ano často i jeho vůdci v jeho denních zápasech o svatá práva, o jeho pokrok ve vědách a umění, v průmyslu, obchodu, hospodářství, a tím i o jeho zmožnění hmotné i duševní. Tři sta takových životopisů vynikajících osob především našeho českého národa příslušníků, zároveň však i synů některých sbratřených národů slovanských, jako jsou utiskovaní bratři Slováci, lužičtí Srbové a Slovinci, Chorvaté, Poláci a Rusové, přinesl v dosavadních devatenácti ročnících u lidu oblíbený obrázkový časopis „Náš Domov“, jenž

V. LANKAŠ.

Vlastnosti křesťanského vychovatele.

(Dokončení.)

Taková, s rozvahou a přemýšlením prováděná četba bude bohatou žní ideí, které duši oplovní a k novým květům a plodům přivedou. Aby ovoce těchto žní nezaniklo, budou vždy po ruce poznámky, excerpta, kam se vše krásné vždy zanesse a uloží. Poznámky jsou dvoje, ježto dvojí je i četba. Čtete věci didaktické, kde se vám dostává methodického poučení? Pak analyzujte knihu, učiňte si stručný výtah fakt nebo nauky a vložte jej do přehledné, logicky sestavené schránky. Čtete knihu, kde autor spíše konversuje než poučuje? Neanalyzujte ji, ale přehlédněte nejkrásnější místa, vypište si nejvýznačnější tendence nebo nejnápadnější fakta; pak zařaďte pečlivě veškeré poznámky do příhrad alfabetycky seřazených. Tak nahromadí se bohatství, z něhož denně bude možno čerpati osvěžení a povzbuzení.

Dodatek.

Aby korunoval křesťanský vychovatel dílo svého zdokonalení, musí osvojit si i snadné plnění povinností, jež mu život ukládá k jeho spolupracovníkům. Co chceš, aby ti jiní činili, neb nečinili, čiň nebo nečiň i ty jim, — bude zásadou, která realizována vnese soulad mezi všechny, kteří na jedné lísce táhnou. Vespolek se snášeti a navzájem si pomáhati bude tudíž heslem křesťansky smýšlejících učitelův a vychovatelův. Požadavek ne malý, ale šlechetný a nutný. Snášejme se vespolek! Své chyby! Bez chyb nikdo není, a proto nebudme kritičtí a popudliví. Chyby druhých zdají se nám často nesnesitelné. Kdo by snesl denně a k tomu klidně žvásty toho neb onoho mluvky, komu nezprotivil by se hrdopýšek, chlubicí se svou prázdnotou, jak býti laskavým ke kolegovi, který pln netaktu společenského, kde koho hrubostí a posměchem uráží? Snad nejednomu z nás tyto a jiné chyby kolegův ztrpčují život. Ale nezapomínejme, že jsme křesťany, a proto lidmi, kteří dovedou trpěti a odpouštěti a zlé dobrým odpláceti. Sami se

podobných neomaleností, hrubostí a často surovostí vystříhající, ukazujeme shovívavost k takovým chybám spolupracovníkův. Dobrý křesťan zapomíná urážek, ujímá se zanedbávaných, odkopávaných, vyslechne nenudě se ty, kteří s ním mluví, je laskavý ke všem, nenaříká na nikoho, nepomlouvá, nesočí, nekritisuje pohrdavě představené, neodkrývá uštěpačně slabosti jiných, všude pomáhá, ulehčuje, těší, radí. Snažme se o to! Často však lehko snášeti chyby druhých, ale těžko jich úspěch. Úspěch jiných nás často zarmucuje, pokořuje, ničí. Vědomí své přednosti vidíme, že jsme posunováni ne vpřed, ale vzad, a již nenávist a zloba se vplížují do našich srdcí! Je bolesné viděti, že jsme zneuznáváni! Pamatujme však, že nepracujeme jen pro odměnu lidskou a pozemskou, a dostačíž nám věděti, že povinnosti své jsme přesně dostáli. A vidíme-li snad jiné, jak v kariéře rychle vpřed spějí, ale jinak schopni jsou, vyplniti místa jim propůjčená, pak nezávidíme jim toho úspěchu, ale radujeme se, že na místech těch jsou lidé, kteří věci lépe prospějí než snad my sami.

Druhou naší povinností je pomáhati spolupracovníkům. Nepronásledovati bližního, neignorovati ho, strpěti ho a p., toť není zrovna příliš mnoho a těžko; jsme povinni více: pomáhejme mu, prospívejme mu. Jak? Dodávejme mu odvahy na př.; to ovšem neznamená, lichotiti mu. Lichotky mezi spolubratry jsou tak nemístny, jako tiché a studené mlčení je tvrdo a lásce odporo. Představený informuje se o pracích podřízených; spolupracovníci si sdělují své úsilí a své úspěchy. Vyslechnouti prostě elaborát kamaráda, je dodávati mu myslí; ujistiti ho, že jeho práce není ztracena, že není bez vlivu na duše, že se daří, toť povzbuzovati ho. Na toto jednání se tak mnoho zapomíná, a přece jak málo je lidí, kteří by se bez něho dovedli obejít!

Abychom spolupracovníkovi dali potřebných pokynů, třeba ovšem opatrnosti a taktu. Především vystříhejme se, abychom ho pokořovali; poučme ho, osvěťme ho, ale nepokořujme ho. Postřehli jsme chybu u některého učitele buď ve vyučování, nebo v chování, nebo nedostává se mu jistých informací, tak že jeho kompetence je nedostatečna. Nejlépe bude oznámíme-li chybu všeobecně; nepostačí-li všeobecné vytknutí, promluvíme s ním v soukromí; provedeme-li to taktně a láskyplně, napravujeme neporaňující. Brutální zakročení v takových případech zasazuje jistým duším nezhojitelné rány. Týž takt je nutný, když máme někoho poučiti. Často pouhá otázka vše vykoná; nutnost odpověděti na danou otázku přinutí učitele hlouběji se obírat s problemem, který byl dosud jeho slabou stránkou.

Nic bratrštějšího nad tuto ochotu sloužiti a prospívati, kde jen možno. Čiňme to vždy rádi a ochotně, tak aby spolubratr nikdy neváhal k nám se o pomoc obracet. Čiňme to vždy delikátně, opatrně, skromně, abychom nevypuzovali učitele ze srdcí a ducha žákův, naopak, abychom posíci jeho ve škole upevňovali. Guibert resumuje tuto lekci lásky, dí krátce: „Budte jeden druhému zdrojem radosti; dávejte svým bratřím almužnu štěstí.“ Smutné a mrzuté povahy jsou ti, kteří nepřivětivi jsou k bratřím a rozmilí k lidem cizím. To je slabost a nelaskavost. Dle krásného slova Guibertova, je velikým uměním „hebkost obracet do nitra“. Osvojme si toto umění a rozsívejme kol sebe radost a štěstí!

Několik poznámek o učebné osnově pro školy obecné navržené VIII. zemskou konferencí učitelskou.

(Část referátu učitele Leopolda Bartoše z Lipníka na výborové schůzi „Spolku katolického učitelstva“ konané v Přerově dne 15. října 1911.)

Poslední (VIII.) zemská konference učitelská zabývala se důležitými, školy, učitelstva i mládeže se týkajícími otázkami. Vedle „Péče o dítě“ a úvahy „O právních a hmotných poměrech učitelstva“ významným úkolem této konference byla práce spojená s revisí učebné osnovy pro školy obecné. Zvláštní náhodou se stalo, že jak předpravné práce VIII. zemskou konferencí, tak i příslušné referáty, ať již ve schůzích odborových nebo plenárních, měli v rukou kollegové, členové t. zv. organisace pokrokového učitelstva. Spolek katolického učitelstva, resp. jeho členové, byli při tom všem čestně pominuti. Nechci se rozepisovati, proč, z kterých příčin se tak stalo, jen soudím dle toho, s jakou nelibostí byly přijímány návrhy členů „Spolku katolického učitelstva“ na konferenci přítomných, že ono opomenutí naší organisace stalo se z čistě politického smýšlení pokrokového učitelstva. Že by členové našeho spolku byli kollegy z protivného tábora považováni za méně schopné pro řešení konferenčních otázek, to nedá se ani mysliti.

Toto, ať již nahodilé nebo úmyslné opomenutí členstva našeho spolku při konferenčních pracích nemohlo zůstati katolickým učitelstvem nepovšimnuto. Mámeť i my nejen právo, ale i svatou povinnost o zdravou reformu školních otázek pečovati. Chceme-li, aby 1. §. říšského zákona o školách obecných, jednající o tom, k čemu jsou školy obecné zřízeny, byl zachováván, snažíme-li se v důsledcích tohoto zákona ve škole jak duchanáboženského tak vlasteneckého zachovati, a bráníme-li tomu, by škola obecná nepřešla do služeb pouhého volného světoobčanství, tu nemůže toto nikdy býti důvodem, pro který katolické učitelstvo by nemělo na řešení důležitých otázek školních podílu bráti.

Z této příčiny podrobilo katolické učitelstvo konferenční jednání vlastní kritice a jednak v těchto listech, jednak v „Katolickém Učiteli“ bylo podáno několik úvah, pohledů to na práci na poslední zemské konferenci vykonanou. Poslední čísla našeho listu upozornila, čeho bylo v referátu „Péče o dítě“ pp. referenty o tom thematu na zemské konferenci učitelské opomenuto. K referátu o právních a hmotných poměrech učitelstva, jakož i k referátu p. ředitele J. Úlehly o potřebě revise učebné osnovy pro školy obecné zaujali jsme své stanovisko v „Katolickém Učiteli“ ročník II. sešit 22. a ročník III. sešity 1.—6.

Jelikož otázku revise učebné osnovy pro školy obecné považují za nesmírně důležitou nejen pro příští poslání školy obecné, ale též pro další život našeho národa, proto vracím se ještě jednou k projednanému již referátu o tomto předmětu.

Po zralém uvážení pravím, že vše to, co dle protokolu VIII. zemské konference učitelské jako návrh na změnu učebné osnovy pro školy obecné podáno bylo, nesrovnává se s určením školy obecné. Další řádky slova moje potvrdí. Nenalézám ani spojitosti mezi důvody, kterými p. referent řed. Úlehla změny osnovy se dovolává a mezi nutností osnovu školy obecné zrevidovati. Změny učebné osnovy dovolával se p. referent následkem velikého pokroku v technice, průmyslu, hospodářství, ve vědách — hlavně přírodních. Nevím, jak by onen pokrok měl vynucovati změnu celé učebné školy obecné. Za tím účelem snad by stačilo jen časově doplniti nebo poopraviti učivo dotyčného vyučovacího předmětu. K tomu není potřeba změny učebné osnovy. To svědomitý a pozorný učitel sám učiní z vlastního popudu bez všeliké obavy, poněvadž dnešní stávající učebná osnova svým rámcovým podáním to dovoluje. To také dovoluje i říšský zákon o školách obecných ze dne 14. května 1869 částka A. §. 3., kde se praví: „V kterém rozsahu má se těmto předmětům vyučovati, záležitosti bude na tom, na jakém stupni jednotlivá škola se nachází, co se týče počtu sil učitelských“ Myslím, že stejně, ať se alikarin dělá uměle nebo neuměle, kafr hotoví se uměle nebo neuměle, zda telegrafuje se drátem či bez drátu, a p., že škola obecná musí učiti čtení, psaní, počítání, musí klásti základy prvních vědomostí a dovedností, musí buditi a cvičiti duševní mohutnosti dítěte, musí toto vésti k samočinnosti, klásti základy mravnosti a p. Vidí-li p. referent potřebu, aby mládež byla lépe připravována pro hospodářské boje 20. století, tu není toto také důvodem pouze pro změnu učebné osnovy školy obecné, ale spíše má to býti pohnutkou, by školství vůbec byla věnována opravdová pozornost. Lepší přípravy mládeže pro hospodářské boje 20. stol. nebude docíleno pouhou změnou učebné osnovy školy obecné, ale: 1. bude-li postaráno o náležitý počet škol, 2. nebudou-li třídy žactvem přeplňovány, 3. budou-li školy obecné náležitě potřebnými pomůckami učebnými vyzbrojeny, 4. bude-li přísně šetřeno zákonů a nařízení ve příčině návštěvy školy obecné, 5. bude-li umožněno, zvláště pracujícimu lidu, by překážky, které se pravidelné návštěvě školy jeho dětem v cestu stavějí, byly odstraněny. Dále lepší přípravy pro hospodářské boje 20. stol. nemůže se náš dorost dodělati na škole obecné, ani na střední, jako spíše na školách odborných: průmyslových, hospodářských, obchodních, pokračovacích, pro jejichž zřizování důvod p. referenta mnohem vhodněji svědčil, než pro reformu osnovy školy obecné. Tímto důvodem dožadoval se p. referent, by škola obecná podávala jakési odborné vzdělání. Měla-li slova jeho ten význam, pak mluvil úplně v nesouhlase se svým vlastním orgánem „Věstníkem“, kdež v roč. X. str. 177. čteme: „Všichni zapomínají, že škola má poskytovati jen všeobecné vzdělání, ne „odborné“ poznatky že člověk má se učiti nejen ve škole, ale stále, a že škola musí přihlížeti k chápavosti dětí v školním věku . . .“ Ba p. referent byl by tu dokonce v odporu se svými vlastními slovy, neboť dle protokolu VIII. zems. konference (str. 15.) dovolával se zásady: „Osnovy učebné buďte **normálními**, vymezujte škole obecné tolik učiva, kolik se ho může nacvičiti podle dosavadních zkušeností učitelstva českého i za poměrů méně příznivých“.

Z celého jednání a usnášení ve příčině opravy učebné osnovy jest vidno, že příslušným činitelům nejednalo se tak o změnu osnovy, jako spíše o reorganisování celého obecného školství. Pan referent sám to doznal.

Pravil (prot. str. 9.): „Nejde tedy o to, aby v osnovách přesunulo slovo nebo věta s řádku na řádek, jde o to, aby se změnil **duch našich osnov a duch, v němž se podle těchto osnov ve škole pracuje**“. Kdo zná, jaký duch nové doby jest pokrokařskému učitelstvu ideálem, ten též snadno vycítí, o jakého ducha jim u školy obecné běží. Já poznamenávám, že vývody p. referenta, kterými se zmodernisování školy obecné dovolává, kryjí se úplně s požadavky, které budoucí škole klade organizace sociálně-demokratická, jak jsem se přesvědčil z brožury: „O práci, významu a některých vadách lidového školství“ vydané letos nákladem tiskového výboru československé sociálně-demokratické strany dělnické v Praze.

Pan referent ve své řeči pravil také (protokol str. 7.): „Jsme povinni vědět, co po nás žádá nejen doba nová a její rozvoj, ale také, co nám dovoluje, ba přikazuje současná věda paedagogická“. Každý by očekával, že p. referent několik takových příkazů současné vědy paedagogické, žádajících změny učebné osnovy, uvede, ale o tom poměrně málo hovořeno. Snad jedním takovým příkazem současné vědy paedagogické měla být poznámka, kterou tuto cituji (protokol str. 13.): „Dnes víme, dosvědčují nám to vědy přírodní i duchovní, že dítě jest tvor živý, který se rozvíjí tak, aby vyspěl na bytost podobnou svým rodičům. Co se z fazolky narodí, to nasadí listy, až přijde čas, rozkvetne, až přijde čas, odkvetne a vydá plod; a podle toho, jaké byly rostliny rodičovské, může se dosti bezpečně tvrdit, kdy se to všecko stane a jaký bude plod. Co se narodí z rodičů lidských, to se chce stát člověkem. Rodiče chodili, proto se dítě chce naučit lidské chůzi, všecko ho (Snad „je“ má být?) nutí, aby se lidské schůzi naučilo; rodiče mluvili, proto se dítě chce lidské řeči, všecko ho (!) nutí, aby se mluvit učilo“ Jako celý referát, tak zvláště toto místo vede k přesvědčení, že organizace pokrokového učitelstva chtěla na zemské konferenci blýskat se velkými učenostmi, ale při tom zapoměla, že někdy od vážného ku směšnému bývá jen nepatrný krok. Svět musí být vděčen p. referentovi za jeho důležitý vynález, kterého se studiem věd přírodních a duchovních dodělal, že „**dítě jest živý tvor**“. Dokazovati, že dítě jest tvor živý, nebo fazolku přirovnávati s člověkem jako rostlinou rodičovskou a v tomto viděti příkaz současné vědy paedagogické pro změnu učebné osnovy školy obecné, toto přece jest málo vědecké, málo věcné, málo vhodné. Kdyby nejednalo se při tom o vážnou věc, svádělo by to k smíchu.

Pan referent vytýká starým, t. j. stávajícím osnovám, že jsou překladem z němčiny. Nevím, zda možno i tuto výtku vážně pojímati, když on sám horuje pro vymoženosti škol cizích, a když dnešní obecnou školu proměnil by rád ve školu typu amerického nebo anglického. Nic mu při tom nevádí, že na jiném místě svého referátu, jak již citováno bylo, dovolává se, aby učebné osnovy pro obecné školy budovaly se na těch zkušenostech, k nimž dospělo učitelstvo české. (Protokol str. 14.) Mimo to úvaha p. referentova chová místy takové vazby vět a nově vynalezená slova, ku př. protokol str. 9. řádek 12. s hora: „**Zákonitost a ušlechtilá skladnost jazyka**“, že svádí to k silnému podezření, jako by myšlenky jeho byly též překladem z některého cizího jazyka.

Důvody pro potřebu změny učebné osnovy školy obecné nemožno od organizace pokrokového učitelstva bráti vážně též proto, že členové její jsou pro všelikou volnost, a tudíž pro žádné osnovy vůbec. Dokáží to ze slov p. referenta samého. Dle protokolu str. 8. pravil: „My ve škole chováme se dosud jako Mestrovičův mistr volající na žáka: Počkej, hochu, až ti narostou vousy!“ Tím jest jistě míněno, že bráníme žákovi v postupu v učení dle jeho vůle. On musí na nové poznatky čekati, až většina žáků ve třídě si dřívější byla osvojila. Tím vyslovuje se pan referent jasně proti osnovám. Na jiném místě — protokol str. 11. — praví: A proč se donucuje učitel ještě dnes, aby pracoval buď podle starých osnov nebo se svolením zemské školní rady směl kresliti jenom to, čemu se říká volné kreslení. Proč se mu opět nedovoluje, aby směl pracovati jinak? Vždyť ten, kdo o žádosti učitelově rozhoduje, ani neví, co učitel chce a jak by snad zlepšil, rozšířil a zdokonalil metodu tohoto vyučování? **Co jsem pravil o kreslení, ovšem platí o všech předmětech vůbec . . .**“ Toto místo ještě jasněji mluví, že **žádné osnovy** jsou moderním požadavkem pokrokového učitelstva. Proč tito proti svému programovému přesvědčení podávali na zemské konferenci návrh pro příští osnovy učebné, zůstává záhadou.

Ne příliš ušlechtilé vyjímaly se v řeči referentově skeptické poznámky o době staré, tudíž i o staré škole. Přece doba před 50 lety nemohla se zabývatí tím, čím doba naše. Vytýkati době minulé, že se zabývala jen entitami a jestotami, vyjímá se asi tak, jako když mladý učitel odsuzuje činnost učitele staršího, pokládaje toho za nevědomého a zpátečnického. Pokrokové učitelstvo chce „stálý rozvoj a pokrok“ (protokol str. 9.). Toť fráze asi taková, jako chtíti, aby svítilo slunce. Stálý rozvoj a pokrok byl, je a bude i tehdy, když si ho pokrokářské učitelstvo přátí nebude.

Ve znamení stálého rozvoje obecného školství měly býti na zemské konferenci učitelské zdělaný návrhy na nové učebné osnovy pro školu obecnou. Celý tam podaný elaborát na zavedení nových osnov může však sloužiti jen za slabý podklad příštím učebným osnovám školy obecné. Jest v něm patrná celá řada nedostatků. Stručně jen na některé vady dovolím si poukázati.

Předně navržené osnovy nejsou v souhlasu se zásadou samým panem referentem doporučovanou, t. j.: „Osnovy učebné buďte normálními, vymežujte škole obecné tolik učiva, kolik se ho může nacvičiti podle dosavadních zkušeností učitelstva českého i za poměrů méně příznivých (protokol str. 15.).“ Tvrdím že navržené osnovy obsahují nejen tolik učiva, kolik určují nynější osnovy, ale v každém předmětu mnohem více. Dokladem toho jest navržené učivo z jazyka vyučovacího a z počtů. Normálnosti při sestavování tohoto návrhu šetřilo se snad v nižších ročnicích školy obecné; za to ve vyšších ročnicích: 6., 7., 8. nahromaděno učiva příliš mnoho. Tak navržená osnova z počtů pro 7. a 8. stupeň (protokol str. 38.) hodí se zcela dobře pro III. třídu měšťanských škol nebo ještě lépe pro školy odborné. (Pro pohodlí pp. čtenářů zmíněnou osnovu z počtů pro 7. a 8. stupeň školy obecné připojuji k laskavému posouzení: Písemné počítání v celém rozsahu i s výhodami. Počítání se zlomky obecnými, nejčastěji se vyskytujícími. Počty procentové a úrokové (rabatové a skontové). Pojišťování. Soustava metrických měr. Metr pevný a prostorový. Výpočty ploch a těles. Základy

jednoduchého účetnictví. Poučení o směnkách, kolkování, převodu majetku, cenných papírech, amortisace, složené úrokování, šekového řízení a dopravnictví. Počty dle jízdního řádu. Dle místních poměrů přihlížeti k počtům národohospodářským, hospodářským, u děvčat k počtům, odnášejícímu se k domácímu hospodářství.) Jak při sestavování návrhu na zavedení nových osnov šetřilo se zásady o normální míře učiva, ještě lépe dokazuje osnova z realií. Uvádím navržený „účel“ vyučování realiím — protokol str. 39. —: „Poznati v základních rysech vývoj veškerenstva, aby budoucí občané mohli porozuměti přírodním jevům a útvarům lidské společnosti a tím zjednali si reelní základ světového názoru, i správně dovedli hodnotiti život“. K tomu připojuji navržený „účel“ učiva přírodopisného (protokol str. 43.): „Přírodopisem ujasňujeme pojmy prostoru, hmoty, pohybu a síly a vedme žáky, aby dovedli postřehnouti zákonnou vzájemnou závislost přírodních jevů a využítkovali jich pro praktický život. Vzbuzujeme úctu k fyzické i duševní práci.“ Vizme také část navrženého učiva pro 7. a 8. školní rok z přírodopisu (protokol str. 42.) „Seznámí se (žáci) s vlivy působícími degeneraci“, „Význam a potřeba ostřízlivění a p. Citované „účely“ dlužno odsouditi jednak pro jejich nesrozumitelný, rohatý sloh, jednak možno je pro jejich frázovitost považovati za téměř americkou reklamu vědecké zdatnosti pp. navrhovatelů. Snad „zjednávání reelního základu světového názoru“ nebo „správné hodnotnění života“ nebo „ujasnění pojmů prostoru, hmoty, pohybu a síly“ nebo „seznámování s vlivy degeneraci působícími“ a p. hodí se pro vyšší učiliště, než je škola obecná, pro vyspělejší rozum, než jest rozum žáka školy obecné. Poznávám také: Je-li učitelstvem veden nářek na dnešní obsáhlost učebné osnovy z realií při stávajícím osmihodinném týdenním vyučování těmto předmětům, jak teprve bude možno vyhověti navrženým osnovám při dožadovaném umenšeném počtu hodin!

Vedle „účelu“ vyučování jednotlivým předmětům školy obecné uvádí se v podaných osnovách celá řada „zásad“ téměř u každého předmětu učebného. Všimneme-li si těchto blíže, seznáme, že mnohé z nich spadají do methodiky dotyčného předmětu. Ku příkladu:

Přírodopis — protokol str. 41. — zásada 2.: „Látka rozvíjejž se dle ročních dob od zvířat, rostlin, minerálů, známých analogií k méně známým a neznámým“.

2. Přírodopis — zásada 4.: „Pozorovati život přírodních jedinců i prostředí, v němž žijí. V příznivých poměrech nebudiž sám jedinec pozorován, nýbrž celá charakteristická přírodní skupina nebo přírodní obraz.“ Těmito a podobnými navrhovanými „zásadami“ mluví navržené osnovy proti hlavnímu referentu řediteli p. J. Úlehlovi, který dle protokolu str. 15. doporučoval: „ . . . osnovami se nepředpisuj učitelů učebná metoda; . . . “

Jiné navržené „zásady“, jakož i některé požadavky, buď „účelu“, nebo přímo v osnovách uvedené, spadají do vychovatelského úkolu školy obecné. Uvádím jen některé:

1. Zeměpis — účel — protokol str. 39.: „ . . . vypěstiti lásku k zemi, úctu k lidské práci a snahu po následování“,

2. Přírodopis — osnova pro 5. školní rok — protokol str. 42.: „Zásady rozumné životosprávy.“

3. Přírodozpyt — účel protokol str. 43.: „ . . . „Vzbuzujme úctu k fyzické i duševní práci“.

4. Přírodozpyt — osnova pro V. tř. — protokol str. 44.: „ Ze životopisů osob zasloužilých o vědu budiž zjevno, že jen vytrvalá, důsledná práce je podmínkou úspěchu a pokroku . . .“

5. Dějepis — zásada 6. — protokol str. 45.: „Pěstiti toleranci, humanitu“. Jak vidno, úcta k práci opakuje se tu třikrát na různých místech. Aby dítě nabylo úcty k práci, k tomu se nepřivede vyučováním, ale vychováváním. Podobně k moudré životosprávě musí být dítě vedeno nejen v přírodopisu páté třídy, 5. školního roku na pětitřídní škole, nýbrž k moudré životosprávě musí být zase vychováno a to hned od prvního školního roku. Pěstění tolerance a humanity má být jakýsi důsledek účinné lásky k bližnímu, k níž nemožno dítě přivést pouze učením dějepisů, ale řádným vedením dítěte po dobu celé jeho školní docházky.

Zvláštní jest, že pp. navrhovatelé vzpomenuť různých „zásad“ a momentů, z nichž mnohé, jak jsem ukázal, více do výchovy patří, ale v celém návrhu není vzpomenuť ničeho, co by nasvědčovalo výchovnému úkolu školy obecné, jí zákonem danému, totiž: „nábožensko-mravní výchově“. Snad slova „Bůh“, „mravní zákon Boží“, „moudrost, všemohoucnost Boží“ jsou pojmy, jichž dle toho nemá příště být ve škole mimo hodin náboženských více vzpomínáno!

Mnohým pak dalším navrženým „zásadám“ patřilo by místo vlastně v „účelu“ toho nebo onoho předmětu. Ku příkladu:

1. Přírodopis — zásada 3. — protokol str. 41.: Popis druhů pouze diferenciální, hlavně přihlížeti, jak jedinec je k životu vyzbrojen“.

2. Přírodopis — zásada 5.: „Důtklivě buďtež žáci poučení o ochraně zvířat i rostlin“.

3. Přírodopis — zásada 6.: „Nauka o těle lidském ve směru biologickém, péče o zdraví“.

4. Přírodopis — zásada 7.: „Nauka o polním hospodářství“.

5. Přírodopis — zásada 8.: „Z minerálů jen nejhlavnější; stručně o zemské kůře a o složení půdy v okolí“.

6. Dějepis — zásada 4. — protokol str. 45.: „Kulturní a sociální vývoj vlastního národa“ a p.

Maně se tážeme: Proč u každého předmětu tolik „zásad“? Páni referenti a navrhovatelé snažili se podati „účel“ každého vyučovacího předmětu hodně učeně. Tím se stal také onen „účel“ nesrozumitelným. Proto viděli se nuceni podati jakési bližší vysvětlení k němu, k čemuž jistě mají částečně sloužiti za „účelem“ uvedené „zásady“. Pozoruhodno též, že p. referent (dle protokolu str. 11.) dovolával se rámcových osnov. Privil: „Osnovy mají být jenom rámcem“ Shrneme-li však obsah „účelů“, „zásad“ a vlastních

osnov jednotlivých předmětů, tu shledáváme, že k podrobným osnovám není daleko. A přece, když naši členové na konferenci přítomní dovolávali se (protokol str. 19.) osnov podrobných, t. j. ne snad na hodiny vypracovaných, ale šíře k vůli jasnosti rozvedených, nepotkal se jejich návrh se souhlasem konference.

Dále možno vytknouti, že nejen „účely“, ale i četná místa v osnovách samotných jsou nejasně podána. Vybral jsem zase jen několik příkladů:

1. Vyučovací jazyk — osnova 5. škol. roku — protokol str. 33.: „. . . Poměr částí věty jednoduché . . .“ Soudný čtenář otáže se: Poměr? K čemu? Schází tu druhý člen poměru! Má snad státi: Vzájemný poměr částí věty jednoduché?

2. Přírodopis — osnova 4. škol. roku — protokol str. 42.: „Žáci pozorují jedince a v příznivých poměrech i malé přirozené přírodní skupiny . . .“ Výklad pro malé přirozené přírodní skupiny může býti jistě rozmanitý.

3. Dějepis — účel — protokol str. 45.: „. . . . Vyučování toto rozvíje cit i vůli dětí, úsudek a paměť“. — Škola obecná plnila by špatně svůj úkol, kdyby pouze v dějepisu bylo dbáno toho, aby se rozvíjel cit i vůle dětí, úsudek a paměť. Toto není úkolem pouze vyučování dějepisného, ale tento cíl náleží každému nčebnému předmětu školy obecné, jest to úkolem veškerého vyučování vůbec.

4. Dějepis — zásada 9. — protokol str. 45. „Z mimočeských dějin vyučování dějepisné dotýkej se jen těch, jež působily na rozvoj událostí našeho národa aneb prospěly všemu lidstvu“. — Kdo by chtěl při vyučování dějepisní této zásady šetřiti, musel by probírat na škole obecné dějiny celé Evropy.

Konečně navržené osnovy — vlastně přijetí jejich — žádá veliké opatrnosti. Za velmi choulostivý bod považují požadavek, by v přírodopisu (protokol str. 42.) seznamovali se žáci 7. a 8. stupně s vlivy působícími degeneraci. Ne menší opatrnosti žádá pojetí do příštích osnov pro školu obecnou požadavku, jehož se navržené osnovy na různých místech dovolávají, totiž: četba mimočítanková. Jaký by byl výběr článků četby mimočítankové, možno si již dnes pomyslíti. Požadavek tento není nic jiného, než lstivý útok pokrokařského učitelstva na nejvyšší zemský školní úřad. Známe úmysly „přátel moderního rozvoje a pokroku ve školství“! Není tomu dávno, co pan nadučitel Holub z Vacenovic (Franta Šimanovský), zdá se mi, že dokonce předseda učitelské jednoty okresu kyjovského, rozzuřil se v sociálně-demokratické „Rovnosti“ proti školním čítankám a vypočítával, kolikrát se v nich vyskytuje slovo „Bůh“, které prý je dokonce všude pěkně s velkým B psáno. V témž článku p. nadučitel Holub kladl za povinnost poslancům svobodomyšlným, by žádali, aby všecko pokrytectví a nábožné fňukání bylo ze školních čítanek vůbec vyloučeno. Kdo prý si na takové hlouposti potrpí, má k tomu katechismus a bibli. Čítanky školní mají děti poučovat a ne prý ohlupovat!

Již z těchto poznámek je dosti patrné, že osnovy poslední zemskou konferencí učitelskou navržené nejsou tak dokonalé, aby zdařile mohly nahraditi

osnovy staré — dosud užívané. Proto také pevně doufám, že veleslavná c. k. zemská školní rada nedá se zlákat krásnými a zdánlivě velmi učenými frázemi a nepřiloží návrhům na zemské konferenci učiněným velkou váhu. Jisto jest, že návrhy ty nevycházejí z praxe nabyté zkušenostmi v oboru paedagogiky a didaktiky, ale spíše jsou diktovány přepjatým moderním pokrokem a snahou získati školství obecné onomu proudu, který pracuje pro odstátnění a odcírkevnění školy obecné. Že každá ostatní péče o zdokonalení obecné školy není tu upřímně míněna, v tom posilňuje mne následující projev: Asi týden před zasedáním VIII. zemské konference přinesly „Lidové Noviny“ ve svém „Školském obzoru“ z pera referenta M. (jistě učitele) tento úsudek o škole obecné. „Jest škola pro děti? Není, odpovídá Bedřich Daab zajímavě asi v těchto vývodech: Kdysi vzala začátek instituce duševního pěstění, jež se jmenuje škola. Jest asi velmi dávno, co poprvé kdosi na to připadl, aby ostatní kolem sebe shromažďoval, by na ně přenášel duševní dovednosti a názory. On byl přesvědčen, že vlastnictví těchto dovedností a názorů jest veliké ceny. Ale jest otázka, činil-li tak v zájmu žáků.“

Lze se domnívati, že spíše při tom na sebe myslel: Buď považoval svůj vynález za tak důležitý, že chtěl jej uchrániti před zapomenutím, anebo myslel na hmotný a ideový prospěch, který jeho osobě rozkvetě, když jeho jméno objeví se v nimbu moudrosti před světem.“ Z toho projevu činím závěr: Kdo chová, šíří, čtenářstvu předkládá myšlenky, jako by škola byla výplodem lidské pýchy nebo sobeckosti, u toho snaha po zdravém rozvoji školy nemůže býti upřímnou.

Slyšel jsem přednášku o ideálních příštích osnovách, které VIII. zemská konference učitelská vypracovala. Jak jsou tyto navržené osnovy ideální, patrně z těchto řádků. Ještě více by ideálnost jejich pobledla, kdyby sestavilo se srovnání osnov stávajících a osnov navržených. K tomu asi také dojde.

F. JOSEF FELIX.

Význam náboženství ve školách sv. Jana de la Salle, výchova moderní a názory Dr. Förstera.

(Dokončení.)

Výklad umučení Páně na př. třeba připojiti k zažitým citům deprimující izolace ve formě povznášejícího a povzbuzujícího jich vyložení.

Kdo zlé nesplácí zlým, kdo pěstuje velikomyslnost místo pomsty, kdo zlou pomluvu zodpoví laskavým úsudkem, kdo přijímá urážky mlčky zřídka kdy a jen od lidí stejného smýšlení klidí lásku a úctu; velká massa se mu posmívá, označí ho jako zbabělce nebo idiota právě proto, že se izoluje od toho, co činí hromady lidstva. Když posměch zůstává bez účinku, tu stádo lidí vypukne v náhlý elementární nenávist; cítí v dobrém jednání

kritiku svého jednání, cítí se náhle jako lidé druhého řádu, protože jest tu jeden, jenž nejedná tak, jako oni.

Čím větší izolace, tím větší jest reakce a tak nastává nevyhnutelné mučení pro ty, kteří se byť i v nejmenším lišili od obecného množství. Jsou bičováni, uplíváni, posmíváni, ukřižováni, ať si jsou v obecném množství, v povolání nebo ve veřejném životě. V tomto bytí náleží už vyššímu řádu a cítí jeho žehnání, blaženost, stupňovaný život, jenž vyniká nad obor čistě smyslných radostí. — Toť most od obecných zkušeností životních k porozumění evangeliu.

„Přemohl jsem svět . . . Otče, odpusť jim; neboť nevědí, co činí.“ Křižují sami v sobě a v jiných, co jest vyššího a bez čehož nemohou žítí“.

Toť nyní souvisí se zkušenostmi duší dětských. Hoch zažil už, kterak byl posmíván jako zbabělec, protože jistá hrubství nechtěl podniknouti s ostatními. Cítil se izolován. Těžké bylo pokušení opustit izolaci a vrátit se k obecnému množství. Tato zkušenost budiž východištěm.

Ukáže se, že člověk nemá jednati šlechetně a láskyplně k vůli lidem, nýbrž také z lásky k Vyššímu, aby se zachoval čist ode všeho hrubství; že láska jest vyšší život a květ, zcela nezávisle od toho, jak se o ní soudí. Jen tak dá se vyšší příklad jinému, když se snáší jeho nepravý výklad a pronásledování. Skutečná pomoc a добрta tímto způsobem je daleko těžší a vyžaduje větší síly, než-li se v počátku domníváme, neboť musíme se učiti snášeti nevděk a zůstatí osamoceni.

Tímto výkladem otevře se dětem znenáhla duševní obzor. Odtud se pokročí k vyložení Zmrtvýchvstání a oslavení, aniž by bylo třeba celý obsah zoráv evangelických vyčerpati, nýbrž stačí opět připojení ku vnitřním zkušenostem a odtud otevrou se opět dálky nového obzoru. Řekne se: „Když jsi posmíván, urážen a poškozován, protože sám sebe zapomínáš a přemáháš, pak nemysli, že tvé sebezapomenutí a sebezapření jest nadarmo. Všimni si jednou toho, jak ti bude po každé oběti volněji, jak život duše tvé bude mocnější a radostnější každým vítězstvím nad zvířetem v tobě, jak cit míru a neziomné pevnosti tvou celou bytostí provane. Kdo toho jednou okusil, nevrátí se více do starého otroctví. Když to zažiješ jen jednou v nejmenším, spadnou ti jako šupiny s očí a pochopíš nekonečnou blaženost toho, jenž pravil: „Přemohl jsem svět“. Porozumíš, proč mluví se v evangeliu o životě věčném a o zmrtvýchvstání, o království Božím, do něhož vejdu, kteří následovali Krista; neboť to, co nás odlučuje od země, nemůže jinak než nebeskými obrazy bytí označeno. Žijeme ve světě, kde vládne zákon tíže a posloucháme-li svých pudů tělesných, máme v sobě cit, jakoby nás táhlo ke tmavé hlubokosti země, kde oheň a voda v hrubých spoustách se promíchávají — ale když přemůžeme tělo, tak lehce jest nám kol srdce a zdá se nám, jako bychom stoupali vzhůru do čistších výšin — jest pak které slovo krásnější, nežli o království Božím, jež nepřichází viditelně, nýbrž uvnitř se ohlašuje rostoucí blažeností a nám tušiti dává, že jsme získali podíl na nepomíjejícím?

Tedy: **dobré a vyšší v člověku** bude vždy trpěti ve světě obtíže, bude ukřižováno a pochováno — ale jen zdánlivé jest jeho zahynutí, ve skutečnosti

má život věčný a zmrtvýchvstání. Jen kdo béře kříž na sebe, bude povýšen, to jest, uzraje k nejvyššímu životu. Zkus jeden jediný skutek proti svévoli vlastní a svým žádostem a porozumíš všemu!

Tímto výkladem odstraní se hned v zárodku daleko rozšířený mylný názor a morálka neohrabané odplaty, anoť ve skutečnosti jedná se o nevýslovné vnitřní stavy duševní, jež jsou nerozlučnými následky duševního přemožení smyslného člověka a které dle nauky náboženské — ano už v tušeních Platonových — dle nejvnitřnější své bytosti připravují budoucí neomezené společenství duše lidské s Věčným.

Četli jste kdy verše:

Aber so du dies nicht hast — dieses Stirb und **Werde**,
Bist du nur ein trüber Gast auf der schönen Erde.

Uvádí příklad, kde hoch vzdal se výletu, aby byl společníkem své churavé sestře. Zapřel se a vítězstvím lásky stal se vyšším člověkem. Jako foenix z popela, tak stoupá z hořící hranice sobectví krásnější člověk.

Foersterova reflexe o štědrém večeru dělnickým dětem 11—12letým. Před dávnými časy byl mocný král, jenž vytáhl s vojskem do cizích zemí, pálil vesnice a města a obyvatele přivlekl do zajetí. Svě činy dal vtasati ve skály a když cítil blížící se svůj konec, dal si zříditi z ohromných kamenů palác a tělo své poručil vložit do drahocenných mastí, aby takto vzdoroval smrti.

Ale jeho jméno nežije mezi námi, naše tváře nezáří a naše srdce nebuší, slyšíme-li o něm. A přijde den, kdy bouře a déšť rozruší poslední kámen jeho pomníku a písek pouště rozvěje po jeho stopě, jakoby nikdy nebyl žil.

Před dávnými časy žil také král, jenž neměl žádných vojinů, neprolil žádné krve a nepálil žádných domů. Svě jméno nevryl ve skály, nýbrž v srdce lidská. Hříšníkům podal ruku, pohladil čela nemocných láskyplně, svítil světlem milosrdenství v nouzi chudiny a setrval až na kříž v odpuštění a trpělivosti. Kteří ho nejkrutěji pronásledovali, těm daroval svůj nejhlubší soucit a toužil po tom, svým příkladem vykoupiti je z jich divokosti.

Nepostavil si žádný náhrobek jako staří králové — a přece vidíte všude ve velkých městech jako v nejmenší vesnici dům posvěcený jeho památce, čnějící do nebe a dokonce i nad lidskými obydlími až blízko věčného sněhu zvoní se v kapličce v upomínku na jeho dílo lásky — a dnes slaví se na celém světě svatá noc jeho narození.

Vizte: moc dobroty jest větší a věčnější než všecken válečný lomoz světa. Vábí bloudícího jako světlo otcovského domu v temném lese. Nebojte se nikdy, že dobrota a srdečnost přicházejí nazmar. Každé vlídné slovo a každá velká láska jsou nesmrtelné, vítězí nad pohaněním a posměchem a tiše budou oslavovány v srdcích opuštěných!

Reflexe u Školských Bratří.¹⁾

V díle Dr. Jana de la Salle „Conduite des écoles chrétiennes“ se praví: „Účel reflexí jest jednoduché a krátké vyložení nějaké křesťanské myšlenky

¹⁾ Ukázky z díla „Anregende Ermahnungen, Reflexionen der Schulbrüder, ein hochbedeutsames Erziehungsmittel, Stein, Seminarlehrer.

vzhledem k nějaké chybě, jíž se máme varovati nebo vzhledem k určité náladě ducha nebo vůle, jižto chceme získati nebo zdokonaliti“. Dle idey Jana de la Salle má se směřovati zvláště k tomu, aby v srdcích dítek se upevnila hluboce svatá víra a zásady evangelia.

Dr. Jan de la Salle stanovil 5 artikulů, o nichž mají reflexe jednati nebo k nimž se mají vztahovati.

V pondělí: Pomněme, že tento den jest nám dán, abychom pracovali na spáse duší svých.

V úterý: Pomněme, že jistý den bude v životě našem poslední.

Ve středu: Učiňme pevné předsevzetí, celého dne dobře použiti, abychom Bohu sloužice věčného života dosáhli.

V pátek: Musíme býti hotovi raději zemřít nežli Boha uraziti.

V sobotu: Mysleme na chyby, jichž se obyčejně dopouštíme a připravme se na příležitosti, jež jsou jich příčinami a vyhledávejme prostředníky, abychom se pochybení vystříhali.

Mohlo by se zdáti přílišným omezením požadovati, aby vždy znova se jednalo o těchto artikulích; ale uvážíme-li celý rozsah jich významu a vztahů, počneme souditi zcela jinak.

Téměř všichni Svatí milovali tyto typy pevnosti charakterů, vždy opět a opět k nim se vracejíce a v ně se prohlubující, snažíce se pojmouti je dle celého obsahu a uvésti je v život praktický. Veliké myšlenky, plně a zcela pojaty, zplodí veliké a celé muže.

Tyto artikuly byly však přece počátkem XIX. století rozmnoženy na turnus o 5 týdních; konečně r. 1884 generální kapitola řádu stanovila, aby se reflexe též měnily dle církevních slavností, svátků a období, dle příležitostí postů, průvodů, zpovědi, sv. přijímání atp.

Při večerním zpytování řídily se otázky ranními reflexemi. V „*Conduite des écoles chrétiennes*“ se varuje, zneužití reflexí ku kárání, spílání nebo mluvení bez plánu a cíle. Nutno se na každou reflexi svědomitě připraviti tak, aby působila na rozum i na srdce; aby reflexe byly poutavé, nutno je přizpůsobiti chápavosti dítek. Musejí býti praktické a působiti tudíž na vůli.

Doporučuje se stanoviti jednotlivé reflexe dle určitého plánu už na měsíc napřed, aby učitel sám měl širší rozhled a mohl pracovati s vyšších hledisk přímo k žádoucímu cíli.

Při jednotlivých reflexích stanoví se vždy nejdříve pevný cíl, promyslí se předmět důkladněji, použije se případně vhodných spisů, vytkne se rozdělení na 2 nebo 3 části, připojí se příhodná přirovnání, doklady a příklady. Jest nejlépe konati přípravu tuto písemně a práce tyto si uložit, aby se jich opět někdy mohlo s prospěchem použiti.

Ton přednášky má se příslušně s obsahem měniti, brzy v živý a důtklivý, brzy v něžný a klidný, ale stále přesvědčivý. Vystříci jest se tak zvaného tónu kazatelského a nesrozumitelných výrazů.

Při reflexích hleděti dlužno vždy v přední řadě na stránku praktickou, jež má účelem vzdělati a utvrditi přesvědčení a žactvo přivesti k ušlechtilému

obcování, vyvarování se pochybení, jich na příležitosti nutno předem upozorniti, rovněž na momenty, kde třeba zápasiti s obtížemi a pěstovati sebezapření a sebekázeň.

Upozorňuje se na to, aby se doba 3—5 minut, určená k reflexím nepřekračovala.

Dr. Förster přeje si zvláštních hodin k vyučování ethickému vedle hodin vymezených vyučování náboženství, aby se učení navzájem doplňovalo. Průběhem vyučování má se hleděti při všech předmětech na příhodné momenty, jichž možno k poučení ethickému použiti; učitel nemá se obávati, že by tím mařil čas; neboť pracuje na vzdělání charakteru, jenž jest mnohem cennější než vyučování intelektivní.

Reflexe ve školách Bratrských v poměru k Försterovým mívají obyčejně formu vypravování, lícně a malých apologetických pojednání, jež jsou vyňaty z nevyčerpatelného pokladu Sv. Písma, věrouky a mravouky, učení o milosti, z církevního dějepisu, životů Svatých a zvláště hojně z praktického života a mají téměř vždy podklad náboženský. Poučení Försterova jsou vzdělána bez ohledu na náboženství, tedy na podkladu všeobecně mravním. Dr. Förster sám praví, že tvoří stupeň, jímž by se mravouka náboženská mohla počítati jakožto částí lehčí a od níž by se snadně a s hlubším porozuměním mohlo přikročiti k mravouce náboženské. Sám též doznává, že pouhý občanský ethos bez náboženství nemá tolik síly a ideálnosti, jako mravouka založená na náboženství, bez něhož se člověk přec jen nemůže obejít; neboť platí slovo „Anima est naturaliter christiana“ to jest, „Duše od přirozenosti jest křesťanskou“.

Dr. Jan de la Salle žádá, aby poučení mravně náboženská byla udělována správně methodicky, postupně s věkem a vzděláním dítek. Počítati se má, pokud možno záhy; neboť největší vnímavost oproti tomuto poučení má dítko. Počne-li se později, jak si Rousseau přál, když hoch už nabyt jakého přesvědčení nebo zálibu našel v ukájení nezřízených pudů tělesných a žádostivosti, pak jest už pozdě začít. „Zvykl-li si jinoch na cestu svou, neupustí od ní ani ve stáří“. (Př. 22. 6.) To platí o návyku dobrém i špatném. Též Dr. Förster žádá, aby se na charakteru pracovalo už v I. tř. obecných škol.

Reflexe dle Jana de la Salle požadují poučení a cvičení. Poučení udílí se vlastní reflexí, cvičení koná se průběhem dne; proto předsevzetí z reflexe plynoucí má býti blízké, to jest takové, k němuž jest příležitost nedaleka, pokud jen možno ještě téhož dne; neboť předsevzetí na skutky a okolnosti vzdálené se obyčejně zapomíná; odtud výrok „Cesta do pekla jest předsevzetími vydlážděna“. Poučení však bez předsevzetí nemá ceny žádoucí; neboť vědění není umění, jako pouhá znalost not nečiní nikoho virtuosem hudby a zpěvu.

Jako Dr. Jan de la Salle tak i Dr. Förster žádají, aby ten, kdo uděluje poučení, byl o věci hluboce přesvědčen; neboť na tomto hlubokém přesvědčení záleží namnoze celý výsledek; neboť dle Dr. Jana de la Salle mohou jen šlechtní vzdělávati šlechtné, pravdymilovní pravdymilovné, spravedliví spravedlivé, ideální ideálné a svatí svaté.

Stejně ovšem platí opak toho.

Učitel nešlechtný a smýšlení nízkého nevzdělá žáka v člověka ušlechtilého a ideálního.

Reflexe ukládají tudíž učiteli s povinností poučiti současně povinnost pracovati na svém vlastním zdokonalení.

Tato práce a vědomí, že pracuje na rozšíření království Božího, naplní duši každého upřímného učitele radostí a útechou a nebude se mu obávati ani v hodinu smrti, neboť o něm v pravdě platí slova Písma: „Kteří spravedlivosti vyučovali mnohé, budou zářiti jako hvězdy vždy a na věky.“

Ve školách Bratrských reflexe se nepředčítají, nýbrž třeba je přednášeti volně a to před modlitbou k vyučování, čímž zesílí se jich vliv.¹⁾

Vzory reflexí ve školách Bratrských.

I.

Dítky, přemýšlely jste už kdy o tom, proč vás otec, matka, vdp. katecheta a p. učitel tak milují? Proč dnem i nocí pečují o vaše blaho? Tu by si mohl někdo z vás myslet: I to proto, že jsem hezký a pěkně vystrojený hošíček. Ale tu pozoruji, jak se někteří usmívají; ti poznávají, že to není pravá příčina; jest dosti dítek, které nejsou dle zevnějšku hezké, a přece jsou a to mnohdy způsobem zvláštním milovány od otce, matky, dp. katechety a p. učitele. Jiné dítě by si myslelo: Rodiče a učitelé mají mě proto rádi, že mám dobré nadání. Ale ani to není pravá příčina; neboť nadání jest nezasloužený dar Boží a pečuje se s láskou i o ty, kteří nemají dobrého nadání. Nuže, co může býti příčinou? Povím vám to. To jest tím, že nosíte s sebou veliký poklad, že máte při sobě drahocennou perlu. Díváte se na mne udivenýma očima. Ale jest tomu tak. Veliký ten poklad a drahá perla, kterou máte, jest vaše nesmrtelná, předrahou krví Krista Pána vykoupená duše.

Protože máte drahocennou, nesmrtelnou duši, proto vás milují otec, matka, dp. katecheta a p. učitel.

Aby tato vaše nesmrtelná duše nepřišla do zkázy, proto otec, matka, dp. katecheta a p. učitel o vaše blaho tak pečují.

Aby tato vaše nesmrtelná duše byla vzdělaná a pro nebe zachráněna, proto otec a matka, dp. katecheta a p. učitel dnem i nocí se namáhají.

Na to jste, dítky, snad až dosud nemyslely. Nezapomeňte, co jste slyšely a říkejte častěji samy sobě: Mám veliký poklad, drahocennou perlu, totiž nesmrtelnou, drahocennou krví Krista Pána vykoupenou duši. A nyní se pomodlíme společně Otče náš za otce, matku, dp. katechetu a p. učitele, kteří o spásu naší duše tolik pečují.

N. B. V duši dítek vzejde nové světlo myšlenek, počínají si vážiti sebe i těch, kteří o ně pečují. Z počátku jeví se ony myšlenky snad jen jako svítání, ale časem dospějí plné jasnosti a zřetelnosti. A tím se získá mnoho. —

¹⁾ Stein, Reflexionen der Schulbrüder, 22.

II.

Katecheta: Dítky, slyšíte zvonit? Co to znamená?

Žák: Že někdo právě zemřel.

Katecheta: Ano, tak jest. Když někdo zemře, zvoní se a proto se říká, že se zvoní umíráčkem. A proč se zvoní? Aby se na všechny lidi volalo: Modlete se za duši právě zemřelého! Tak učiníme nyní také my a řekneme: Odpočinutí věčné dej mu, o Pane! A světlo věčné ať mu svítí. Ať odpočívá v pokoji. Amen.

Zvonění umíráčkem a modlení za zemřelého jest pěkný katolický obyčej.

Proto se přičiníme, abychom si obyčej tento přivlastnili. Když budeme ve škole a umíráček zazní, musíte mě na to upozorniti; pomodlíme se společně za zemřelého. Když jste na ulici nebo na cestě, máte jednati podobně.

Jednou zazvoní umíráček také nám, a my nebudeme už slyšeti; ale buďte přesvědčeni, že Pán Bůh dá, že mnozí lidé pomodlí se za nás, protože i my jsme tak činili.

N. B. Přerušení vyučování nemá zde býti považováno za ztrátu času. Dech svaté chvíle vane při takové příležitosti třídou; s vážností a klidem se vyučování opět počne.¹⁾

Tresty.

Dr. Jan de la Salle praví v XI. rozjímání o úřadě učitelském: „Dítky jednají z pravidla jen proto proti své povinnosti, poněvadž málo uvažují. Pokárání a tresty mají tudíž býti toho druhu, aby se poskytla dětem příležitost ku přemýšlení o jich povinnosti, jakož i ku bdělosti nad sebou.“

Žádná značnější chyba nemá žákům býti trpěna; neboť „Prut a trest dávají moudrost; hoch, jemuž se ponechá svévoie, dělá matce své hanbu“ a „Bláznovství jest připevněno na srdce hochovo; ale prut kázně je odhání“. (Přísl. 29, 15; 22, 15.)

Ponechá-li se pochybení bez trestu, rozmnoží se a zlé náklonnosti zesílí se tak, že jen stěží dají se překonati. Zkušenost učí, že vše co v nejčasnějším mládí stane se zvykem, nabude takové moci, že téměř jest nemožno později se toho vzdáti.

Dítě takové jest v pravdě „otrokem hříchu“. (2. Tim. 2. 2. 6.) Mají tudíž rodiče a učitelé povinnost bděti nad dětmi jim svěřenými jako takoví, „kteří budou počet klásti z duší“.

Velekněz Heli jest odstrašujícím příkladem této pravdy.

Dle shora uvedeného zdálo by se, že Dr. Jan de la Salle byl pro tresty tělesné, avšak z jeho pravidel vysvítá zřejmě, že prutem kázně minil cosi jiného nežli prut fysický.

¹⁾ Stein, Reflexionen der Schulbrüder.

Vysvítá to už z jeho slov „Pokárání a tresty mají býti toho druhu, aby se poskytla dětem příležitost ku přemýšlení o jich povinnosti i ku bdělosti nad sebou“.

V „Règles communes“ se praví: „Ils auront aussi un très grand égard de ne jamais toucher ni frapper aucun écolier“. Každé dotknutí žáka se strany učitelovy se zapovídá; tím více bití; ani urážlivých slov nesmí se užíti, ba nedopouští se ani žákům tykati. Tak velice má se šetřiti cti žákův. V téže kapitole praví se výslovně: „Ils se garderont bien alors, on en aucun autre temps, de donner aux écoliers aucun nom injurieux on méprisant; at ils ne les nommeront jamais autrement que par leur nom. Ils ne leur parleront par non plus en les tutoyant.¹⁾“

Tamtéž varuje se jednati nebo mluviti se žákem ve hněvu nebo v rozčilení.

V díle Jana de la Salle „Recueil de différent petits traités à l'usage des frères des écoles chrétiennes“ se praví:

„Každý trest, má-li prospěti, musí býti se strany toho, kdo jej udílí: čistý úmyslem, laskavý, spravedlivý, příhodný, umírněný, klidný a opatrný; se strany toho, kdo jej přijímá, má býti: dobrovolný, uctivý, tichý.“

Ve XII. rozjímání o úřadě učitelském (o způsobu, jak třeba dítky napomínati a trestati) uvádějí se slova Písma: „Napomínej s vlídností ty, kteří odporují pravdě; snad jim Bůh propůjčí pokání, aby poznali pravdu a přišli z léčky satanovy opět k sobě“. (2. Tim. 2. 25. 26.)

„Protože dítky stejně jako vyrostlí jsou rozumnými bytostmi, musí se s nimi též tak jednati i při trestech, a nikoli jako se zvířaty. Ať přijmou na sebe trest v duchu pokání jakožto prostředek spásy vzhledem k minulosti a povzbuzení k polepšení vzhledem k budoucnosti.“

Zachová-li se tato opatrnost při trestání, bude výsledek dle přání našeho; vychovatel takový získá souhlas lidí a požehnání Boží sestoupí na jeho působení; zaslouží si díky těch, které tímto způsobem trestá. Jednajíce takto s dětmi, prokážete jim daleko více dobrého nežli když byste jim krásnými slovy pochlebovali; neboť toto jest způsobilé jen k tomu, aby se dítky klamaly, v pochybeních setrvaly a polepšení jich, aby se téměř znemožnilo.“ Toť se praví zřejmě proti výchově změkčilé, moderní.

Ačkoli sv. Pavel napomíná učeníka svého Tita „kárati s ostrovní, aby se uzdravili ve víře“ a ačkoli Timotheus totéž píše, aby způsobil spasitelnou bázeň, připomíná přece „s vlídností kárati ty, kteří odporují pravdě, snad je Bůh pohne ku pokání. A skutečně jest to jedním z nejlepších prostředků, pohnouti srdcem a získati ty, kteří pochybili.“

Příkladem uvádí se jednání proroka Nathana s provinilým králem Davidem.

Trestati ve hněvu a vášni znamená vzbuditi city pomsty a roztrpčení, jež často dlouho trvají, anyž obyčejně i zde účinky odpovídají příčinám“.

Slova Písma sv. o prutu kázně vykládal Dr. Jan de la Salle, jak vidno, ve smyslu morálním a psychologickém, nikoli ve smyslu fysickém.

¹⁾ Chap. VIII. 4. 5.

Příkladem proroka Nathana se vysvětluje dále, že chtěl, aby žák poznal chybu svou, sám byl ku pokání dobrovolnému nakloněn a pohnut.

Při tom všem připomíná však vážně, aby trestů bylo co nejméně; neboť na tom záleží všecken dobrý pořádek. Pravíť doslovně takto: „Les Frères auront toute l'attention et la vigilance possible sur eux-memes, pour ne punir leurs écoliers que rarement, persuadés qu' ils doivent être que c'est un des principaux moyens pour bien régler leur école, et pour y établir un très grand ordre.“¹⁾

S myšlenkami Jana de la Salle souhlasí i moderní filosofi, an odsuzuje tresty tělesné úplně. Rákosovou paedagogikou a zpracováním kůže žádná duše nebyla ještě zachráněna, ale spíše vyhána.²⁾

„Dnešní umění školní, jímž se děti pobízejí, jsou mizerné a proti přirozenosti. Děti se činí nejvýše jen trpělivým pro to, co se do nich cpe. Nepřivádějí se ku vnitřní síle. Odtud rychlé vysílení a bezradostnost. Vše moderní hračkářství ve školách vede pouze k pasivní pozornosti; vůle nepracuje. To pak ovšem zavdává četné příčiny k četným trestům. Tak selhávají i moderní metody vyučovací a nastupuje metoda oprátková³⁾ nebo obecná skleslost.

Třeba tu začítí silením vůle, pěstováním charakteru od první třídy věrností v malém, jež se koná v duchu velkého.

Příležitostí se naskytují četně na příklad při psaní a kreslení. Školní práce nepatrné stávají se prostředky ku pěstování gymnastiky vůle.⁴⁾ Tím pěstuje se výchova k sebekázi. **Pestalozzi** kladl velikou váhu na tiché sedění ve škole, nikoli z pedanterie, ale proto, aby se položily základy charakteru.⁵⁾ Nejsprávnější školní kázeň spočívá ve výchově k sebekázi. Poslušnost v jednotlivých případech se nemá odůvodňovati; ať stačí všeobecné inspirace. Odůvodňovati racionalisticky každý rozkaz, ničí charakter. Nejhlavnější popudy charakteru nemohou vůbec býti analysovány dle rozumu. Také k vůli kázi doporučuje se činiti pausy při vyučování za příčinou rozhovoru o životních otázkách (reflexe a ethické interpretace.)

K reformě školní kázně navrhuje se princip kooperace žactva. Školy v Americe zřizují se na způsob demokratických obcí, kde na základě samosprávy žáci sami — s plným vědomím zodpovědnosti — stanoví zákony, soudy, tresty atd.⁶⁾

Vedle výchovy k sebekázi a charakteru třeba pečovati o sebeúctu.

Dítě má lidskou důstojnost; dle toho třeba s ním jednati. Zavrhuje se kaprálský tón ve třídě. Autorita bez velkomyslnosti jest nestvůra, pokárání bez delikatessy jest hrubství. Na mládež působí největší dojem, když i dospělý oproti ní zachovává způsoby rytířskosti a sebevlády. Učitel, jenž

1) Règles communes, Chap. VIII. 1.

2) Schule und Charakter, 184.

3) Schule und charakter, 128.

4) Ibid 131.

5) Ibid 141.

6) Ibid 158. a n.

též oproti žákům řekne „pardon“, kde se sluší a omluví se, kde zašel příliš daleko, projevuje oživující úctu k žákům a bude klidit nadšenou úctu. Nemá vládnouti jen úcta před učitelem, ale i učitel by měl mít úctu před dítětem, před skrytým šlechtictvím ve člověku. Ve vyšší třídě měl by učitel říci: „Věřím, že jest ve vás jemnější a svědomitější člověk i když se dopouštíte pochybení a poklesků; proto budu s vámi jednati čestně i když vás musím trestati. Appelluji na vaši vlastní lepší čestnost, upamatuji vás na to, že jste více a něco lepšího dovedete, nežli vaše slabé okamžiky dávají tušiti“.1)

Dostojevski praví: „Člověka důstojné jednání se zkaženými a zvrhlými může opět učiniti lidskými i taková individua, v nichž obraz Boží už vyhasl. „Zločinec ze ztracené cti obsahuje hluboký paedagogický význam. Cit pro čest jest v mládeži základem veškeré čistoty a učitel, jenž se v ohledu tomto prohřešuje proti mládeži, stává se spoluvinen její mravní degenerací.“2)

Filosof chválí připomenutí v díle „Erläuterungsschrift zur Studien — ordnung der Gesellschaft Jesu“, kde se praví: „Aby při všem a zvláště při udílení trestů pravá míra byla zachována, ať si učitel připomene, s jakou úctou bývají káráni synové královští a že jeho chovanci jsou mladí králové, synové Boží, bratři a spoludědicové Kristovi.“

Filosof jest úplně proti tlučení holí, protože bolí příliš povrchně a působí brutálně, zneuctívá a otupuje stud, zabíjí cit pro čest, což se později krutě mstí. Největší a nejúčinnější polepšovny v Belgii, Francii, v Americe obejdou se bez tlučení; neboť sebeúcta považuje se tam za základ morální regenerace. Jest jiných trestů hojnost; **myšlenka pokání** jest daleko účinnější, zadostučiněním se produševní a brutální charakter odplaty setře.

Na zapomínavost uloží se memorování básně, na nedostatek sebevlády čistý, vzorný krasopis nebo kreslení, na nečistotu očistit něco ve škole; jinak mohou dítky samy navrhnouti si pokání dobrovolné a čestným slovem se zaručit, že je vykonají.

Bitím zjednávají se úspěchy sice okamžité, ale nikoli trvalé. S prospěchem možno užití též **politiky důvěry**. Není dobře zhurta se domáhati doznání se strany žákovy, ale raději říci: „Nechci nyní tvou odpověď slyšeti; rozmysli se důkladně, jak to vše bylo a jsem přesvědčen tak jistě, jako že slunce ráno vyjde, že mi povíš čistou pravdu. Tím se doznání ulehčí, čest žákova zůstane nedotčena a učitel si získá věčnou vděčnost se strany provinilcovy.

Nedoporučuje se uspořádati výslechy veřejně před celou třídou. V jiných případech jest na místě **paedagogika povzbuzující**, když se řekne tomu, kdo lhal: „Ty nejsi žádný lhář; vím, že jsi statečný; již vícekrát jsem byl potěšen, že jsi byl stálý a čestný i tam, kde mnohý lže. Tím více jsem se divil, že jsem tě našel na takové cestě.“

Při pokárání se má takto vysloviti vždy něco k povzbuzení a na znamení, že si vážíme toho, co kdy provinilec učinil dobrého. Na tom si učitel má dáti záležeti; neboť dítě morálně churavé vyžaduje

1) Schule und Charakter, 179.

2) Ibid 180.

mnohem více péče, pozornosti, dobroty a trpělivosti než dítě fyzicky churavé.

Nesprávným jednáním se strany učitelů ve škole byly četné dítky vehnány na cesty zatvrzelosti a zločinů.¹⁾

Moderní filosof nesouhlasí se **Spencerovou teorií trestů**, jejíž hlavní zásada zní „Trest budiž přirozený“ a druhá „Rodiče, učitelé a vychovatelé buďtež sluhy a vykladači přírody.“ Theorie tato jest ve skutečnosti nejvýše povrchní a nebezpečná;²⁾ neboť přirozenost vnitřní má docela jiné zákony nežli přirozenost zevní. Řekne-li se lháři: „Nevěřím ti více!“ tím se nevychová. Pošleme-li nepohodlné dítě za dvěře, tak je rovněž nevychováme. Poručíme-li dítku, jež se opozdilo, zůstat v době výletu doma, nepracujeme stejně jako v prvých dvou případech na jeho výchově; neboť dítě poznává naši netrpělivost, vycítí z nás nelidskost a pozná i procítí špatný náš příklad.

Podobně působí vězení — i státní pro zločince a veškero trápení. Tresty tělesné zničí poslední vyšší popudy v lidech zdivočelých, kdežto jednání člověka důstojné by mohlo způsobiti spasitelný obrat.

Ve škole, kde se tluče do dítek, jest nejméně pořádku; špatný příklad učitelův, jenž se neovládá, působí nepaedagogicky.

Filosof prohlašuje Německo za klassickou zemi mlácení dítek.³⁾ Všechny tyto způsoby působí neblaze; soudce, jenž odsuzuje zločince k trápení, škodí sám sobě, škodí i odsouzenému, škodí i všem svědkům soudu; kat škodí sobě i jiným a to vše právě tím, že mravní povaha těch lidí trpí; příklady hrubosti a nelidskosti působí hrubost a nelidskost v celém okolí. Zhrubnou a zesuroví soudce, kat, odsouzený i svědkové.

Zůstanou-li skutky zlé bez trestu, škodí rovněž. Jak tedy celou věc zaříditi?

Na tu otázku odpovídá filosof příkladem. **V továrně kradli** dva dělníci. Po některé době se krádež pronesla a zloději měli býti úředně potrestáni. Než tu pán továrny povolal oba zločince k sobě a rozloživ jim, co učinili a co je za to očekává, doložil: „Neudám vás policii, ale za to budete tolik a tolik týdnů pracovati přes čas a co vyděláte, věnuje se ku podpoře chudých.“

Říci: „Pro tentokráte vám to odpustím“, bylo by chybou; co prošlo jednomu, může projíti i druhému; co zůstalo bez trestu jednou, může zůstat i po druhé; krádeže by se opakovaly a přibylo by jich.

Zlý skutek způsobil zlo ve dvojím směru: 1. v hospodářském, 2. v mravním.

Hospodářskému odpomůže se prací a mravnímu, dobrým skutkem, ač úplně není možno porušený vyšší řád mravní zcela napravit, jako nelze skutek odčinit tak, aby se nebyl stal.

¹⁾ Schule und Charakter, 191.

²⁾ Jugendlehre, 704 a n.

³⁾ Ibid 710.

Zvláště **první provinění** musí býti potrestáno přísně. Mládeži má se rovněž hned při prvním provinění dáti pocítit tragická neúprosnost mravního řádu.¹⁾

Takovéto tresty, jež obojí stránce učiní nejlépe zadost, jsou: ošetřování nemocných, noční bdění u nemocných, čistění věcí, práce, jejíž výtěžek věnuje se chudým atp.

Ve škole moderní s volnou kázní nechávají se pochybení větší i menší téměř napořád bez trestu; následek toho ovšem jest moderní bezcharakternost, změkčilost a slabost vůle naší milé mládeže, naděje národu!

Moderní filosof připomíná tu tragických slov „**Neměli v životě štěstí ani hvězd, zemřeli zkažení**“. A Nietzsche volá: „Kolem stavení svého přeji si plot z trní, aby mi do něho nevrazil dobytek.“

Příklad.

Dr. Jan de la Salle žádal od svých učitelů, aby každé jejich slovo, každý pohyb a celý zevněšek byly dobrým příkladem žactvu, jež má tímto způsobem býti přivábeno ke konání ctností a k životu v pravdě vzornému. Učitelé mají míti výraz tváří spíše veselý nežli pochmurný, vždy vlídný a laskavý, aby mládež poznala, že život ctnostný činí člověka v pravdě šfatným a v chování příjemným.

Denními reflexemi má se zdokonalovati nejen mládež, ale i učitelé. K živému slovu má učitel přičiniti živý příklad, aby vyučování bylo dokonalé a úspěšné a prospěšno žactvu i učitelům.

Učitelé mají se varovati všeho, co by nějak prozrazovalo nezřízenou vášeň, duševní neklid a roztržitost, aby jich vystoupení bylo vždy vznešeného stavu učitelského důstojno a ve škole jaksi podkladem pravé autority a zdravé kázně.

Příklad učitelův nemá se vztahovati pouze na mládež, nýbrž na celé okolí, aby vzdělání byli všichni, s nimiž se stýká v denním životě.²⁾

Učitelé stýkajíce se navzájem, buďtež dbalí pravidel ušlechtilé způsobilosti, ať každému je zřejma upřímná úcta a láska, jakou k sobě mají navzájem bez veškeré strojenosti a umělkování.³⁾

Moderní filosof žádá, aby se účinek příkladu připravil vyučováním; nestačí předvésti příklad a vyložiti, nýbrž žádá se zdůvodnění. Na př. proč jest se varovati lži? Že lží osobnost se ruší; neboť lhář pozbývá důvěry; že se tu nejedná o žádný prostředek ulehčení života, nýbrž o cosi, co se dotýká jádra lidské povahy; že lež způsobí jen zcela pomíjející osvození a pohodlnost, ale naproti tomu nutí člověka svými následky, jež nelze ani kontrolovati do nejhoršího otroctví a nerozřešitelných zápletek atd. Pak nutno jest dítku ukázati, jakými prostředky sebevýchovy lze vzor příkladu napodobiti.

¹⁾ Jugendlehre, 701.

²⁾ Règles communes, Chap. XXIII. 1. 14.

³⁾ Ibid, Chap. XIII. 1. 4. a m.

Účinek pouhých příkladů bývá bez významu. Třeba si jen povšimnouti, jak mnoho zdivočelých a nevychovaných lidí vyrostlo tváří v tvář nejšlechtějších příkladů. Příkladem samým není dán motiv k následování; musí se vysvětliti hlubší cena příkladu. Dítě osvojí si instinktivně právě ten způsob jednání, který má nejzřejmější a nejpřímější poměr k jeho sebezachování. Dítě pozoruje ušlechtilé způsoby jednání svého okolí jistě se zájmem a sympathií, ale z pravidla nikoli proto, aby své vlastní jednání dle toho zařídilo; neboť **„Hvězd si nežadáme; těšíme se pouze jejich nádhře.“**

S tohoto stanoviska třeba hleděti na anekdoty, životopisy slavných lidí, vypravování s morální tendencí; nemají mítí centrální umístění v mravouce, nýbrž náleží až na konec.

Pověsti o hrdinách Regulovi a Muciu Scaevolovi a jim podobných jsou jen hvězdami, jimiž se děti těší. Nerozumějící milieum hrdin a jejich prostředků sebekázně, nemohou se nadchnouti proto, aby jich v hrdinství následovaly. Mimo to jsou tyto a podobné příklady příliš vzdáleny života dětského, resp. žákovského a tudíž budí jen zájem pro události a nikoli pro následování.

Těmito vědami trpí i čítanky našich škol obecných i středních.¹⁾

Také zde při názorech Dr. Foersterova nutno mítí na mysli, že je vykládá pro všechny lidi vůbec, pro věřící i pro pohany a zdůvodnění náboženských, jichž si ovšem na jiném místě váží nade všechny racionalistické a materialistické rozumování, zúmyslně neuvádí. Zdůvodnění rozumová však považuje za stupeň ke zdůvodnění vyššímu, náboženskému, bez něhož přec jen cítí, že všechny námahy vyznívají na prázdno. Nadpřirozený, nezmenitelný řád mravnosti, nad nímž bdí Bůh a svědomí klade účty, jest zajisté i dle názorů Foersterových nejvyšší a nejúčinnější důvod života čistého a vzorného charakteru.

Jaký příklad mají před očima děti ve školách s volnou kázní, kde učitel se nemodlí při modlitbě, nýbrž jen v povržlivé, nebo v ledabylé pozici stojí, hledí oknem na ulici a přikázání Boží a církevní ostentativně přestupuje?

Příklad tento jest účinný, neboť před ním jde obyčejně příprava poučovací. Děti spokojí se s povrchním zdůvodněním a protože k nevázanosti je třeba méně síly nežli k sebezapření a k sebekázní, dají se strhnouti k následování.

Tu však namanou se slova Kristova „Běda světu pro pohoršení.“

Se stanoviska mravního příkladu zavrhuje moderní filosof i moderní četbu a moderní divadelnictví.

O četbě praví: „Žijeme v době zdravotnictví a přece jest zdravotnictví ještě docela v plénkách. Nemůže býti nic nezdravějšího než uměle předražďovati pohlavní oblasti, jak se děje v moderním spisovatelství. **V tomto ohledu dlužno býti k velké části moderní literatury zábavné zrovna tak abstinentem jako vůči otravě alkoholem.**

Tyto choroby bývají často nakažlivy; neboť pudy samy neznají míry. Duše lidská jest mohutnou ozvěnou smyslů; tisícero ozvěnou se v ní obráží každá choroba, každé neštěstí, každá urážka i vášeň. Obrazy, které se ustálí

¹⁾ Jugendlchre, 669. a n.

v obraznosti, jsou nezničitelný v dobrém i ve zlém. Proto se braňme otravě, dokud je čas.¹⁾

A přece ve mnohých školách obecných, měšťanských a zvláště v některých středních doporučují se ku čtení věci nejen velmi choulostivé, ale přímo nemravné, chlupností čišící. Odtud se dá vyložití faktum, že vždy více mládeže propadá hnusné neřesti, jež ji na konec svádí k sebevraždě.

Proto volá **moderní protestantský filosof**: „Nedejte se svou zvědavostí voditi za nos! Život jest tak krátký a čas tak odměřen, že bychom měli býti se svým časem hospodární. Však co pozorujeme? Čtou se věci neužitečné a škodlivé; cenných si lidé nevšímají. Kdo čte dnes na př. životy lidí v pravdě svatých, jež jsou pro stoupence každé víry i každé nevěry tolik povzbuzující, poněvadž pojednávají o nejdůležitějším úkolu lidstva, jak vymaniti se z tyranství těla a jeho naruživostí? Jest důležitější čísti podrobná pojednání o převrácenostech zvrhlých jedinců než na př. poznati vznešený život Sv. Františka z Assisi? Jak život i smrtelných lidí oblažiti svobodou nadzemskou?“²⁾

Podobně pronáší zdrcující **soud nad moderním divadelnictvím**. Moderní katolík hnán pudem stádovosti, z něhož pout se nevymanil, by se toho neodvážil; byl by napaden a prohlášen zpátečníkem. Ale moderní filosof protestantský maje před očima výhradně blaho lidstva, zasedl na soudný stolec kritiky a a vyřkl zdrcující intimát: „**Duše opravdu mužná** bude vůči modernímu divadelnictví krajně zdrženliva a klidně strpí výsměch a pošklebky lidí, kteří jsou příliš rozmařilí a od vnitřní své čistoty žádají příliš málo. Ba i celá řada vážnějších oper a her moderního divadla má tak málo pravého umění a ve mnoha částech hudby a básně jest bohužel tak zřejmě prostoupena smyslným nevolnictvím a předrážděností autorů nebo bývá předváděna s takovou ubohostí jemnějšího cítění, že podněcuje nižší stránky posluchačstva. **Nenamlouvejme si, že patří ku vzdělání hleděti na špínu při elektrickém osvětlení, nýbrž budme hrdi na nevzdělanost v tomto oboru.**“³⁾

Dr. OT. TAUBER.

Pro české dítě českou bibli.

Komenský zdůraznil čistotu jazyka národního. Katoličtí kněží Balbín, Pubička českou řeč hájili, jesuita Konstanec vydal „brus jazyka českého“, Drachovský pak českou mluvnici, Sušil, Kulda a Wurm sbírali poklady řeči národní. Na nás, stoupencích těchto nesmrtelných vlastenců, kněží jest, abychom, seč jsme, i dnes pečovali o zděděný jazyk svůj a proto milým dětem ryzí českou řečí mluvili o vznešených pravdách Božích a tyto pravdy jim podávali ve vybroušené, prosté, čisté řeči české. Z toho důvodu vyřknul jsem thema: „Pro české dítě — českou bibli“. Dám k tomu jen některé pokyny, ostatní si zpracuje každý sám.

¹⁾ Lebensführung, čes. překlad, 154.

²⁾ Ibid. 158.

³⁾ Lebensführung, čes. překlad, 153.

Látka určená se shrnuje v nadpisy. Nadpis musí býti věcně správný, precisní a český. Duch řeči české má dítě ovívati od prvních počátků. Čeština miluje více prostou mluvu, časoslova než jména podstatná s koncovkou beztak německou „ení“ „aní“. Dle toho by hned nadpis prvního paragrafu St. Z. měl zníti: „Bůh stvořil svět a posvětil sedmý den.“ Schuster—Srdínko však dí: „Stvoření světa a posvěcení dne.“ Nesprávně se ptáme dětí: „V kolika dnech stvořil Bůh svět?“ Spíše se máme tázat: „Na kolik dní rozdělil Mojžíš stvoření světa?“ „Proč praví M., že Bůh stvořil svět v šesti dnech?“

V dalších odstavcích místo „Pád andělů, pád prvních lidí“ lépe říci: Jak zhřešili někteří andělé? „Jak první lidé zhřešili“. Místo nadpisu: „Stvoření Evy“ má státi „Jak stvořil Bůh Evu.“ Ovšem napřed bychom potřebovali krásný český překlad bible samé, o nějž volámé léta; pak bude i dějeprava školní lepší.

Dle hebr. textu řekl Bůh: „Učiním mu pomocnici přiměřenou jemu“, nikoli: „učiňmež . . .“ Není ani české ani správné: „Uvedl tedy tvrdý sen na Adama, vyňal jedno z žeber a zdělal ženu.“ Český a správně má býti: „Bůh nechal upadnouti Adama do tvrdého spánku (nebo „dopustil, aby Adam tvrdě usnul“), vyňal jedno z žeber jeho a zbudoval z něho ženu.“ Před odstavec o hříchu prvních lidí patří ještě nadpis: „Dábel svádí Evu“ nebo líp „jak dábel svedl Evu.“ Dábel jí pravil, chtěje podvrátit autoritu Boží: „Proč přikázal vám Bůh, abyste nejedli ze žádného stromu?“ Eva pravila: Z ovoce všech stromů v ráji jíme, ale o ovoci stromu, který je prostřed ráje, řekl (ne přikázal) Bůh: „Nebudete z něho jísti, abyste neumřeli!“ (Bůh totiž hrozil: „Ať nejíte, nebo jistě zemřete!“) Dábel pravil: „Nezemřete, ale (ne nýbrž) otevrou se vám oči a budete jako bohové (ne Bůh), znajíce (ne vědouce) dobré i zlé.“ Adam a Eva věděli o rozdílu dobra a zla, ale měli zkusit na sobě, jak zlý je hřích. Eva dala Adamovi a on také jedl. (Ne „kterýž také jedl.“) Ecker v malé bibli katolické má účinný nadpis: „Adam a Eva musejí vyznati vinu svou“ a pak: „Bůh tresce hada, ďábla a lidi a přislubuje Vykupitele.“ Toť nejsprávnější. Mluvíme a píšeme často o „prvém hříchu“, ale přece první hřích je hřích pyšných andělů, nikoli lidí. Lze tedy mluvit jen o hříchu prvních lidí. Bůh první lidi z ráje nevyhnal, ale propustil. Neoprávněně dí Schuster, že nejstarší syn byl Kain. To v bibli nestojí. Též tam nestojí: „Adam a Eva měli dva syny.“

Stieglitz ve své nové bibli dal příběhům o dětech, prvních lidí nadpis: „Jak smýšleli Kain a Abel. Jak žili a obětovali.“ Hodí se však též nadpis, jak jej odporučuje Dr. Zisterer (Gedanken über die Schulbibel 9): „Jak děti prvních lidí, Kain a Abel, obětovali.“ K tomu ještě druhý nadpis: „Jak Kain zavraždil bratra.“ Abelova oběť se líbila; byl dobrý, měl živou víru, pokoru a lásku. Bůh hledí na srdce. Abel se vroucně modlil. Kain byl zlý nadutý již před obětí; neměl lásky, hřích byl již v něm před tím. Prosaicky dí Schuster, Knecht i Stieglitz: „Bůh řekl Kainovi: „Budeš-li dobrý, budeš mně tak milý jak Abel; budeš-li zlé činiti, potrestám tě, hřích je přede dveřmi.“ Jak tomu poslednímu dítě porozumí? Proto přiměřenější a krásnější je říci dle bible takto: „Budeš-li dobrý, můžeš obličej svůj pozdvihnouti; budeš-li však zlý, hřích již je v tváři tvé.“ Tvář

je zrcadlo duše, dobré svědomí se zračí v očích; kdo ví, že nevinen, může se každému podívat do očí; naopak což se neříká o zlém: „má to napsáno na čele?“ Již také před tím řekl Bůh Kainu: „Proč se hněváš? Proč věsíš zasmušile hlavu tvář svou?“ Jakým způsobem projevil Bůh zálibu na oběti, bible nedí. Snad tím, že jak u Eliáše ji ohněm s nebe zapálil. O kouři nikde nic nestojí psáno. Lidstvo již tehdy se dělilo na dva tábory: Adamovci (Kajnovci) toužili po požitech; Sethovci nebo Elohimovci toužili po ztraceném ráji. Zlí se i Bohu rouhali. I řekl Bůh: „vyhladím člověka z kraje (de regione, se země).“ Bůh chtěl, aby se lidé rozdělili, rozešli; oni to však nechtěli, zprotivili se Bohu a pravili: „Učiňme si věž, jejíž vrch by dosahoval nebe, abychom nebyli rozdělení a oslavme sebe!“ Bůh zmátl jejich mysl, jejich ducha a přirozený následek toho byl zmatek řeči a rozdělení se. Bůh chtěl lidem připomnět, aby se dále rozvíjeli a pokračovali svým způsobem.

Nadpis o Abrahamovi by měl zníti: „Bůh povolal Abrahama“, (místo nečeského: „Abrahamovo povolání.“) Dále „Abraham má ukázat, zda Boha poslechne a jej miluje“, (místo Abrahamova poslušnost). Podobně mohou býti všecky nadpisy pořizeny. Na př. místo: „Cesta bratří Jos. do Egypta“ přece je správné. „Bratří Jos. cestují do Egypta“. Místo: „Jobova trpělivost“ správně: „O trpělivém Jobovi.“

St. Zákon obsahuje mnoho velmi poučného a výchovného. Je třeba jen, abychom vše rozumně vysvětlili, nepravím rozumářsky, ale rozumně. Právě též proroci mají býti pojati i do školní bible a též probírání; jsou přece nositelé ideje messiánské, a průkopníci království Kristova na zemi, vykřičníky lidstva po Vykupiteli a mučníci za pravdu. Ční uprostřed zkázy jako cedry na Libanu. Již jména proroků i králů jsou poučná a naznačují jejich úkol. Je dobře tedy i v bibli školní je česky podati. Na př.: Jeremiáš — Jahve staví, Eliáš — Můj Bůh je spása, Eliseus — Bůh je Jahve, Nehemiáš — Bůh těší, Josue — Bůh spása, Šalomoun — kníže pokoje, Judita — sláva, Esther — hvězda, Amos — Jahve nosí, Ezechiel — Bůh je silný, Daniel — Bůh je soudce, Zachariáš — Bůh vzpomíná, Debora — včela, Anna — milost, Joachim — příprava Páně. Samuel — vyprošený, Mojžíš — z vody vytažený, Saul — vyžádaný.

Učebnice od Šimona. — Pokoje již lépe požadavkům svrchu vytčeným vyhovují. Totéž lze říci o bibli Dr. Podlahy. Všude však důsledně český výraz proveden v nich není.

Nový Zákon.

Hned nadpisy prvních příběhů z mládí Ježížova mají zníti: „Jak zvěstováno narození Jana, předchůdce Páně.“ Dále: „Archanděl Gabriel zvěstuje narození Ježížovo.“ Zcela dobře by se měly a mohly shodovat nadpisy N. Z. s otázkami katechismu; tyto ovšem by musely býti napřed správně upraveny. Při jich úpravě třeba však přihlížeti k samému jádru věci. To výborně na př. Stieglitz vystihnul, když místo obvyklého ve všech biblích nadpisu „o zvěstování“ dal nadpis: „Maria stává se Matkou Boží.“ Kterak, to je věc vypravování pak. V katechismu by bylo dětem malým přiměřenější se tázati: „Co víte (ne víme) o Ježíšku, když byl dítětem?“ „Co víte o Pánu Ježíši, když byl ještě mládenečkem?“

V příběhu o zápisu má býti: „Šel každý do své osady.“ V bibli není, že se anděl pastýřům ukázal, nýbrž sv. Lukáš (II, 9) dí: „Stanul vedle nich.“ Při obětování Páně má býti vytknut i důvod obětování: „Omne masculinum sanctum Domino vocabitur“. U Simeona nemáme vynechat že: „Venit in Spiritu in templum.“ Místo: „Příchod mudrců“, lépe říci: „Mudrci přišli Pánu Ježíši se poklonit“. Dábel pravil Pánu: „Psáno jest: Andělům svým přikázal o Tobě, a by Tě ostríhali na všech cestách Tvých; na rukou ponosou Tebe, aby's snad nezavádil o kámen nohou svou“. (Ž. 90). Dábel přenesl Pána neviditelně, rychle jako myšlenka. Při prvním pokušení mluvil s Pánem Ježíšem neviditelně, jen hlas jeho byl slyšán. Přenos Páně byl obdobný přenosu Habakuka a přenosu jáhna Filipa do Azotu. Andělé Pánu sloužili, totiž Jemu se klaněli a Jemu podali, co lidská jeho přirozenost potřebovala. Tak vysvětluje děj pokušení Dr. Krešnička, prof. v Hornu (D. R.) Slova Páně k Marii Matce při prvním zázraku dle sv. Řehoře Nys. a dle textu arabského byla na konci s otázkou: „Co mně a tobě, ženo (paní, velitelko má)? Zda nepřišla již hodina má?“ (Vůle otce je, abych Sebe již projevil). I kontext to žádá.

Další příběh je: „Ježíš čistí chrám.“ Bič si upletl P. Ježíš pouze na živočichy ne na lidi. Pro rozmluvu s Nikodémem může býti zvláštní odstavec. „Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha sv., nevejde do království nebeského.“ Nezáleží na přirozeném rodu neb erbu, ale třeba vnitřního, nadpřirozeného obrodu. Nejdřív nutno začít u sebe a vzdělat v sobě charakter.

I v N. Z. přicházejí jména hebrejská, jež dobře je česky vysvětlit jako: Betfage — místo fíků, Getsemanská (Gat-šemaneh — lis na olej) Sabaot — Pán zástupů, vojsk; Bethanie — místo datlí, Gabriel — síla, muž Boží, Ježíš — Jahve Šuach — Bůh Spása, Messiáš — mešiho (sýrsky), mešah (chaldejsky) — mast, Pomazaný. Belzebub (baal zebub — bůh much) — nejsprostší nadávka.

Výrazy české musejí býti jen takové voleny, kterým děti rozumí. Výrazu „rybník bravný“ dítě naše neporozumí; proto lépe říci: „rybník dobytčí.“ Že voda tohoto rybníku neměla přirozené síly uzdravovat, vysvítá z toho, že uzdraven vždy první, vždy jeden, (aby zázrak byl zjevnější), a to ode všech nemocí. Síly přirozené působí nutně, zdroj léčivý pro všechny neduhy není. Nemocní by nebyli čekali na hnutí vody.

V bibli též se namanují peníze, jichž názvy třeba vysvětlit. Denár — římský nebo drachma — 45 h, statér — asi 4 K, sikl (šékel) — 1 K, hřivna stříbra — 8000 K, sikl svatyně — 2 K. Stadium (hon) — 125 kroků, libra — necelý 1 kg. Hodnota peněz se měnila a byla různá u různých národů. — Dobře praví katechismus náš: „Ježíš chodil (z místa na místa) a všude dobře činil.“ To je správné dle Sk. ap. 10³⁸: „Obcházel a rozdával dobrodiní a uzdravoval posedlé.“ Pravdy Kristovy souvisí s Jeho skutky a tyto ony potvrzují. Dí Pán sám: „Nechcete-li Mně věřiti, věřte skutkům.“ (Jan 10³⁸).

Nadpisy by měly v dějepřavě zníti takto: „Sv. rodina utíká do Egypta;“ Ježíš zvěstuje království nebeské“ (ne pouze „8 blahoslavenství“, ne „útěk do Egypta“); „Ježíš vypravuje o mil. Samaritánu;“ „Ježíš tiší bouři na moři“; „Ježíš učí, jak se máme modlit;“ „Ježíš zvěstuje největší přikázání“ atd. 8 blahoslavenství je pouze první část kázání na hoře.

V katechismu má býti napřed otázka všeobecná: „Co činil P. Ježíš za života veřejného?“ Odpověď: „Chodil, učil, dobře činil.“ Pak teprve: „Čemu učil?“ „Kterak vykonával úřad učitelský“ je pro děti těžké.

Nepravdivě praví Schuster po nasycení 5000, že P. Ježíš: „Když byl večer, vstoupil na loď a plavil se do Kafarnaum.“ Pán Ježíš přinutil apoštoly: „Vstupte na loď“, ale On odešel na horu sám jediný a teprve o 4. vigilií (od 3—6 h. ráno) šel po moři za apoštoly.

Učinil tak před příslibem Sv. Oltářní, aby ukázal, že může své tělo vyjmouti ze zákonů přírodních a zduchovnit. Ježíš řekl: „Já jsem chléb živý, který jsem s nebe sestoupil“. (qui descendit). Dále pravil: „Toť jest chléb s nebe sestupující“ (*katabainón* — descendens, — který sestupuje). Před tím: „Tělo mé v pravdě je pokrm, krev má v pravdě (*aléthós*) je nápoj“ (nikoli „právě“). Na konec přímo vyzval apoštoly: „Nechcete i vy odejít? (A. j. „chcete-li, běžte“!) Neptal se jich pouze; proto nesprávná je otázka: Zdali i vy chcete odejít?“

Šuster při „Vzkříšení Lazara“ dí: „Lazar (= bídný, nemocný), přítel náš, spí; přijdu, abych jej ze sna probudil.“ Vulgata sice to tak praví, leč čestější je říci: „Půjdu a vzbudím jej.“ Když byl Ježíš pomazán, řekl Jidáš: „Proč nebyla mast prodána a nebylo dáno chudým?“ To pak řekl, ne že by byl pečoval o chudé, ale že byl zloděj.“ Tak výslovně praví Jan 12.⁶. Šustr praví nesprávně „lakomec“.

Nemluvnátko volalo až ve chrámě, ne na ulici venku. Když Ježíš se dvanácti ulehl za stůl (*discubuit*), řekl: „Desiderio desideravi“ (Luk. 22¹⁵): Toužebností toužím (nebo toužil jsem) tohoto beránka jísti s vámi t. j.: velmi toužím (nebo toužil jsem.)

V dějích umučení Páně by měly býti vsunuty kde třeba, výroky proroků, které utrpení Páně božským světlem ozařují jako: „Se zločinci počten jest“. (Is. 53¹².) „V žízni mé napojili Mne octem“. (Ž. 68²².) „Hleděti budou, koho probodli“. (Zach. 12¹⁰.) „Odvážili mzdu mou třiceti stříbrných“. (Zach. 11¹².) „Kdo jí se Mnou chléb, pozdvihl proti Mně patu svou“. (Ž. 40¹⁰.) „Práti bude ve víně roucho své a v krvi hroznové plášť svůj“. (Gen. 49¹¹. řekl Jakub Judovi.) Žalm XXI. velkolepě líčí propast utrpení Pána našeho: „Já červ jsem a ne člověk“ (v. 7.) „Síla má vyschla jako stěpina a jazyk můj lne na podnebí“. (v. 16. „Zbodli ruce mé“ atd. v. 17.) „O oděv můj metali losy“ (ne kostky) (v. 19.)

Anděl se ukázal Pánu Ježíši, když se po třetí pomodlil, a posílil Jej *admirando eius fortitudinem* (Sv. Jan Chop.) a připomenuv Mu důvody utrpení a pak teprve Naň přišla úzkost. Tak líčí sv. Luk. 22⁴³. Též v dalším je pořad u Šustra změněn. Ježíš řekl: „Jidáš, políbením zrazuješ Syna člověka?“ Na to tasil Petr meč a řal. Ježíš řekl: „Myslíš, že bych nemohl prositi Otce a poslal by Mně více než 12 plukův andělů?“ (pluk: 6000). Tak aspoň jeví se postup dle Mat. 26⁵¹. a Mar. 14⁴⁷. Jidáš před tím dal znamení: „Kteréhož políbím, ten jest, toho se chopte a věďte opatrně!“ (Mar. 14⁴⁴.)

Stieglitz nadepsal dobře první děj utrpení: „Ježíš začíná své utrpení na hoře Olivetské.“ Dobře by se hodilo za nadpisy k utrpení též tajemství

bolestného růžence: „Který se pro nás krví potil, který pro nás bičován byl“ atd. Vražda na Ježíši spáchaná je vlastně vražda politická.

Rozdělení N. Z. na: úřad učitelský, kněžský, královský není zcela správné, vždyť Ježíš byl učitelem, knězem, králem v jedné osobě stále od počátku, nejen učil, ale i křtil apoštoly, žehnal, modlil se; též králem se již i u Piáta prohlásil, než vstal z mrtvých a pastýřem se nazval již za své činnosti veřejné. Stačí rozdělit N. Z. na těchto 5 oddílů: „O mládí Ježíšově, o veřejném životě Ježíšově, o utrpení a smrti Ježíšově, o oslavě Ježíšově, děje Království Kristova na zemi“

Dnes začíná ovládat metoda psychologická. Může však zabřednout snadno do básnění a fantasirování. Proto musí katecheta sledovat a studovat exegesi, aby zůstal na půdě skutečnosti a podával, ne co vymysl, ale co je pravda.

Jidáš Tělo Páně nepřijal; před ustanovením Sv. olt. odešel. Tak vysvítá to z bible, tak tvrdí Tatian, Innocenc III. a sv. Hilarius. Dobře se hodí a má býti k pohřbu Páně dodáno proroctví Isaiáše: „U bohatého našel hrob svůj.“ Slovně: u bohatého je ve smrti své. (Is. 53⁹.) Týž prorok věští ve hl. XI., 10: „Hrob Jeho bude slavný.“ Dle hebr. textu však má býti a je: „Národové budou hrob jeho vyhledávati.“ Tím pak i On bude ve slávě. Pohřební plátno Nikodemovo v Turině pochází teprve z r. 1350. Není ani jako kopie pravé. (Kraus, Gesch. der chr. Kunst I. 179.)

Stieglitz ve své nové velké bibli St. Z. napřed velmi názorně vysvětluje způsobem genetickým vznik bible St. i Nového Zákona tak jak se Bůh postupně zjevoval. Pro první tři školní roky nutně potřebujeme malou školní bibli a to s kolorovanými obrázky. Musí býti dle zásad zde uvedených opravena. Na konci každého odstavce musí býti jadrná průpověď buď z písma, ze zpěvníčku nebo z běžných našich lidových přísloví. Doležalova bible toho postrádá a nemá nic o soudcích, ani králích, ani prorocích. Malá bible Dr. Podlahy je lepší; obrázky však nejsou kolorované. Mnozí kněží z duchovní správy volají po přesném rozvrhu učiva pro jednotřídku a dvoutřídku venkovskou. V Německu, Bavorsku, Württenbersku mají týdně 2 hod. jen pro bibli. My u nás v I. a III. měšťanské škole (6. a 8. šk. rok) můžeme přec též aspoň stručně bibli probrat. Lze to učinit v I. tř. m. na začátku, když probíráno z katechismu o zjevení a bibli. V III. tř. m. též hned začátkem šk. r., než se dáme do dějin církve. Vypravování naše musí plynouti lahodně jako potůček. Děj musí býti dle smyslu rozčlankován, ale nesmí míti každičký odstavček již nadpis. Děti chtějí míti v dějepravě milou „čítanku“ ne „učebnici“. Dítě zaujmeme, jen když je dovedeme napnout. Dítě pak samo musí se obsahu děje dopracovat. Děj musí mu býti podán jako vonný kvítek. Naučení mravoučná je ovšem dobře nadpisy zvlášť opatřit, jak má na př. při kázání na hoře o Království Božím Stieglitz i Podlahá. Dobře též Stieglitz rozdělil a nadpisy opatřil řeči, jimiž se Ježíš loučil: „Ježíš - cesta do nebe, Ježíš slibuje Utěšitele, Ježíš - pravý kmen vinný, Ježíš napomíná k lásce; Ježíš předpovídá učeníkům, že budou pronásledováni, Ježíš vykládá, jak bude Duch sv. působit; předpovídá, že odejde; napomíná k modlitbě; poslední slovo Páně na rozloučenou, („Doufejte: Já jsem přemohl svět!“)

Též cesty Pavlovy Stieglitz dobře rozdělil a nadepsal přehledně: „Pavel na Cypru, Pavel v Antiochii, Pavel v Ephezu atd., Pavel vrací se do Antiochie, Pavel vrací se do Jerusáléma. Na konec jako doplněk přidal stručný životopis a smrt každého apoštola. Jsou sv. apoštolové: „fundamentum, na němž jsme superaedificati ipso summo angulari lapide Christo Jesu.“ (Eph. II.²⁰) Sv. Ondřej pracoval u Černého moře, pak v Řecku, kde v Patras ukřižován; dva dny visel, na třetí vydechl, jeho tělo je v Amalfi, hlava v chrámě sv. Petra. Sv. Filip pracoval ve Frygii, ukřižován v Hieropoli, když jej s kříže chtěli sejmouti, prosil, aby jej nechali tak umřít jak Mistra jeho. Sv. Bartoloměj působil v Arabii, Indii, Arménii, kde sedřen s kůže a stát. Pochován v Římě. Sv. Matouš hlásal v Arabii, Habeši, kde probodnut kopím u oltáře; pochován v Salerně. Tomáš kázal v Medii, v Persii, v Indii, kde kopím proklán, pochován v Ortoně, (Italie). Juda učil v Arabii, Persii, Fenicii, kde sekyrou stát. Šimon učil v Egyptě, v Persii, kde pilou přeřezán. Matěj byl u Kaspického moře; v Jerusálémě kamenován a stať; jeho ostatky jsou v Trieru.

Při seslání Ducha sv. nemá býti vynechán přívlastek, že se ukázaly ohnivé, rozdělení (dispartitae) jazykové, čímž naznačena různost řečí.

Též v bibli školní by měly býti nejen obrazy dějů, osob, ale i obrázky měst biblických a míst na př. zahrady Getsemanské, Quarantanie, Jerusáléma, Naim, Karmelu atd. Kéž vzejde nám český umělec a český katecheta a český nakladatel! Ti tři ať se spojí a dají českému dítěti český katechismus a českou bibli!

FR. VŠETEČKA.

Ještě slovíčko o missiích.

Článek jednající v osmém čísle Vychovatelských Listů o tomto předmětu pohnul mým svědomím. Byl jsem totiž asi před rokem požádán p. farářem J. Ocátkem, jenž se u nás první staral o missie, abych napsal do Vychov. Listů něco o spolku „sv. Dětství Ježíšova“. Že jsem tak dosud neučinil, nebylo mou vinou; avšak nyní jsem zbaven toho závazku, ježto pan katecheta Em. Masák mu plnou měrou vyhověl místo mne.

Jestli jsem se chopil nyní péra, abych promluvil „ještě slovíčko o missiích“, neděje se proto, abych doplňoval v něčem dp. pisatele, nýbrž chci přičiniti několik poznámek ze zkušenosti. Snad nebudou nevhod.

Jest jisto, že zájem o missie zámořské u nás vzrůstá. A kdo sám v této příčině se ruchu missijního účastní, pozná brzy ze zkušenosti, že jest velmi vděčnou prací pro missie agitovati.

Nejen děti, nýbrž i dospělí rádi se tu chápají práce i přinášejí příspěvky. A činí tak s opravdovým nadšením, které nemůže zůstat bez následků pro vlastní víru jednotlivců i pro jejich mravní život.

Jisto jest také, že má katecheta buditi zájem pro missie při každé příležitosti. Podotýkám mimochodem, že tím poslouží i sám sobě, neboť nic neposlouchají děti snad tak rádi, jako vypravování z missií.

Co se týká odevzdávání příspěvků, zdá se mi býti vhodnějším (alespoň pro mnohá místa) to, co jsem spatřil kdysi v jedné německé farnosti. Byla to farnost, o níž jsem jako mladý kněz věděl, že nevyniká příliš v horlivosti a přiznám se, že jsem byl překvapen, octnuv se tam po letech jednou požehnání.

Duchovní správce ohlásil ráno, že bude měsíční schůze „sv. Děťství“ a vyzval rodiče, aby vyslali dítky na pobožnost a ovšem se dostavili sami též. Děti přišly. Po požehnání a modlitbách, které svým členům „sv. Děťství“ předpisuje, kladly dítky na oltář příspěvky vložené do papíru. Viděl jsem na rodičích, že z toho měli radost.

Vybírání příspěvků ve škole jest spojeno dnes na mnohých místech — nechci říci všude — s obtížemi a s mrzutostmi. Příčinou je „pokrok“, který v díle tak eminentně všelidském, jako jsou missie a protiotrokářské snahy katolické církve, vidí jenom „klerikální agitace“. Že se k vůli protiotrokářským podnikům konaly světové kongresy vlád a shromáždění státníků, toho takový „pokrokový člověk“ dnů našich nikdy ani neslyšel, ani nečetl. Vždyť to nebylo ve „Věstníku“.

Ve kteréš škole, řekněme v X, samy děti prosily katechetu, aby směly donést krejčary pro missionáře. Sotva se o tom dověděl správce školy, poslal ihned oběžník, v němž zapovídal všecky sbírky na účely mimoškolní a poslal jej i katechetovi podepsat, ač jindy tomuto podobné oběžníky předkládány nebyly.

Když kteréš „Matic“ poslala do škol mnohých přímo zákyním vyzvání ku sbírkám, nebylo kladeno nikde překážek a pro „Jednotu lidumilů byly sbírky přímo nařizeny. Nezavrhuji snad těchto podnětů, aniž snižuji jejich intencí (však platíme všichni též), ale nejsou snahy missionářů nejméně řečeno stejně cenné?

Duchovní správce není tak závislým a nemusí o vše bojovat tak houževnatě, jako leckterý katecheta.

Co se sběratelů příp. sběratelek týká, možno použití vystupujících ze školy dítek a jim vložiti na srdce, by zjednávali přispívatele i mezi dětmi. Některé děti působí pak skutečně horlivě. Ovšem všichni nevytrvají.

Bylo by zajisté dobře, kdyby missionáři sami mohli své dílo propagovati. Činí tak v jiných zemích. U nás dosud skoro nic; nemají lidí znalých češtiny. Ale i tu počíná se věc obracet.

Letos před prázdninami byl v Čechách a na Moravě P. Albert Florián S. V. D.¹⁾, missionář z Afriky, jenž konal kromě některých míst v Čechách, pěkné přednášky jazykem českým také na Moravě. Byl v Třebíči, v Brně a snad ještě někde jinde.

¹⁾ Societas Verbi Divini. Hlavní sídlo ve Steylu v Porýnsku.

Missijní společnost ve Sv. Gabrieli u Vídně, vydala letos po prve český missijní kalendář, který sice, jako vše nové, potřebuje v některých věcech zlepšení, aby byl skutečně cele missijním, ale přece jest dobře, že se stal alespoň takový počátek.

Mohu též prozraditi, že táž společnost má již také mezi svými členy Čechy, kteří se zanášejí myšlénkou, zájem o missie v našich krajích povznéstí způsobem rozmanitým.

Nechť se nikdo neleká, že snad tím utrpí naše podniky náboženské a budou zkráceny.

Kdo jen poněkud sleduje činnost „Družiny sv. Petra Klavera“ „Sv. Dětství“ neb jiných sdružení podporujících missie, pozná že jejich rozkvět znamená pro každou obec, kde se utvořily skupiny takových podporovatelů; rozkvět náboženského života.

Na díle missijním spočívá patrně Boží požehnání! Nebudiž tedy ani mezi samostatnými katechety, ani mezi ostatním klérem ani jediného, jenž by se choval k dílu missionářů netečně!

(Zasláno.)

Českým učitelkám na Moravě a ve Slezsku a p. t. pánům poslancům strany katolicko-národní a křesťansko-sociální.

Přicházíme k Vám s přátelským pozdravem, abychom Vás, pokud jste členkami, povzbudily k horlivosti a věrnosti k zásadám, naší jednotou sledovaným, pokud pak členkami nejste, abychom Vás vybídly, abyste, přečtouce si náš program, uvažovaly o něm, srovnaly zásady naše se zásadami pokrokové organisace a rozhodly, kde pravda a kde omyl a odhodlaly se nastoupiti cestu pravdy a vyhnuly se cestám plným omylů a klamných domněnek.

Vždyť katolické učitelky nechtějí nic jiného; než plnění toho, co v § 1. zákona o zřizování škol se žádá, zabezpečiti našim rodinám nábožensko-mravní výchovu školní mládeži.

Katolická jednota českých učitelek chce svým členkám skýtati povzbuzení a prostředky k dalšímu sebevzdělání a pomoc v přípravě ke zkouškám pro školy výše organisované. Neboť čím větší bude řada intelligentních učitelek, tím spíše domohou se větších stavovských práv, pro něž naše jednota vždy pracovala. Jednota pracuje též na rozřešení sociální otázky učitelky jako ženy.

Dne 28. prosince 1911. konáme valnou hromadu v Olomouci o 10. hod. dopoledne v Katolickém domě s následujícím pořádkem:

1. Formalie.
2. O výchově a péči o slabomyslné děti. (Přednese odbor. učitelka z Husovic sl. Šebíková.)
3. Naše hmotné poměry (předsedkyně).

4. Zpráva jednatelek — pokladní — knihovní.
5. Volby: předsedkyně — 9ti členů rady, 3 náhradnic a 3 revisorek účtů.
6. Volné návrhy.

Zároveň prosíme naše p. t. pány poslance, aby vzhledem ku přednášce o našich hmotných poměrech nás svou návštěvou poctili, bychom jim snažnou žádost přednésti mohly, co tíží učitelky a jak dalece pomoci jejich třeba, aby se i nám dostalo spravedlnosti.

Předsednictvo.

Literatura.

Dějiny nové doby. Napsal dr. Jan Kryštůfek. Vydává V. Kotrba v Praze, II.—200. Právě vychází poslední část tohoto epochálního díla, jednající o Bachově soustavě a jejím pádu. Dosud jsem nečetl žádného dějepisného díla s takovým zájmem, jako dějiny Kryštůfkovy; proto se těším na tento poslední díl s dvojnásobnou nedočkavostí. Dějiny nové doby jsou hlavně dějiny politickými. Po té stránce jsou dílem klasickým. Ideje svobody přetvořily v minulém století celou Evropu; ovšem mimo Rusko. Čtenář zrovna vidí, jak tyto ideje se rodí, rozvinují, jak tu jsou revolučně znetvořeny a zasazují proto národu smrtelné rány, tu úspěšně se uplatňují, až vzniká Evropa tak, jak nyní jest. Je to obraz velikolepý a uchvacující, kreslený pérem mistrovským. To nejsou dějiny znetvořené náboženskými nebo sociálními předsudky vypravovatele, to jest obraz dějin, jak se skutečně staly. Čtenář bezděky zvolá: „Ano, tak je tomu; jinak ani býti nemůže.“ Poněvadž ideje, které utvořily moderní Evropu, dosud žijí a působí, poněvadž někde dosud nejsou provedeny, jinde opět jsou znetvořovány, jest dílo Kryštůfkovo nesmírně instruktivní. Stoletý boj a rozvoj těchto ideí, vyličený s plastikou, že se nám vše takořka před očima odehrává, učí netoliko správně je oceňovati, nýbrž otvírá také znamenitý výhled o nich do budoucnosti. Pro politického a sociálního pracovníka jest proto četba Kryštůfkova díla nezbytnou průpravou, školou a učitelkou. Intelligent, který ho nezná, nestojí na výši doby. Vycházejí v sešitech tříarchových za 60 hal.

„Vychovatelské Listy“

:: vycházejí 25. každého měsíce, vyjma měsíce července a srpna ::
 Roční předplatné 6 K zasilá se administraci ve Val. Meziříčí. :: Redakci vede Karel Tiray, katecheta v Ivančicích. — Týž přijímá všechny literární příspěvky. Za redakci a vydávání zodpovídá Robert Veselý ve Strážnici. — Administraci vede Fr. Zajíc, učitel hluchoněmých ve Val. Meziříčí. :: Expedici obstarává knihtiskárna Rob. Veselého ve Strážnici, která vyřizuje také reklamace.

Všecky příspěvky se honorují.

Tiskem Roberta Veselého ve Strážnici.